

C.M. 439.829

N 77

NORIGS MAALLAG

1914-1916

VED SKRIVAREN
KAPTEIN EDV. OS

PRENTA SOM MANUSKRIFT

Kristjansands Folkebibliotheek
OSLO 1917 - NORIGS MAALLAG

Pris kr. 1.00.

PRENTA HJAA
BRØDRENE JØRGENSEN A-S
AKERSGT. 47, CITYPASSAGEN
OSLO

cm 439.829 NOR

Norigs maallag 1914-1916

10010302945001

NORIGS MAALLAG

1914—1916

VED
SKRIVAREN
KAPTEIN EDV. OS

Kristiansanda Folkebibliotek

OSLO 1917
NORIGS MAALLAG
PRENTA HJAA BRØDRENE JØRGENSEN A/S

Dette er framhald av den meldingi som Norigs maallag sende ut i skriftet «Norigs maallag 1906—1914» og umspenner tidi 1914—1916.

Det er aa merka at dei two rekneskapsutdragi som her er prenta for tidi $\frac{1}{1}$ 1914— $\frac{30}{6}$ 1915 og $\frac{1}{7}$ 1915— $\frac{31}{12}$ 1916 ikkje endaa er godkjende av aarsmøtet. Heller ikkje meldingi fra styret for tidi $\frac{1}{1}$ 1915— $\frac{31}{12}$ 1916. Men eg gaar ut fraa at dei vert godkjende av aarsmøtet som skal vera 9. og 10. april paa Voss.

Meldingane fraa fylkeslagi er for det meste ufullkomne; men eg tenker nok dei gjev eit godt bilæte av arbeidet i fylkeslagi, so ufullkomne som det er jamt over.

Verre er det at eit fleirtal av fylkeslagi slett ingi melding har sendt. Meldingane skulde vera hjaa meg fyre 15. februar. Og alle fekk dessutan kvar serskilt varsel den 18. mars.

Dei som likevel ingi melding har sendt er:

Austagder maallag.	
Firda	—
Naumdøla	—
Nordmør	—
Rygjalaget.	
Vestfoldlaget.	
Vestlandske maallag.	
Trums fylkesmaallag.	

Meldingane fraa fylkesmaallagi maa heretter verta aarvisse og koma inn til 15. februar.

Lag som er beinveges innmelde i landssamskipnaden skal ogso senda melding um arbeidet sitt til den tid.

Meldingi fraa landslaget kan daa koma ut i mars og vera ferdig prenta til aarsmøtet, som heretter truleg vil verta halde kvart aar um vaaren.

I Skrivarstova *aat* Norigs maallag, Oslo 31. mars 1917.

Edu. Os.

INNHOLD:

	Sida
Maalmannsmøtet 27. februar 1915	1
Brev til Stortinget og Riksstyret	16
Valprogram for maalfolket 1915	17
Val	18
Gilde	19
Korleis skal Norigs maallag faa pengar til eit sterkare arbeid i samskipnaden, ut- greiding av skrivaren	20
Aarsmøtet i Norigs maallag 5. juli 1915	25
Aarsmelding fraa styret for aaret 1914—1915	26
Den økonomiske skipnaden	27
Val	30
Rekneskap for tidi $\frac{1}{1}$ 1914— $\frac{30}{6}$ 1915	32
Verksetjing av aarsmøtevedtaki paa Steinkjer 5. juli 1915	34
Um maalkontor i ymse landsluter	34
Pengar til maalarbeidet	36
Offerdag for maalarbeidet	38
Sterkare samskipnad	39
Aarsmelding fraa styret for tidi $\frac{1}{7}$ 1915— $\frac{31}{12}$ 1916	43
Utdrag or rekneskapen for tidi $\frac{1}{7}$ 1915— $\frac{31}{12}$ 1916	50
Meldingar um arbeidet i fylkeslagi	54
Rauma maallag	54
Akershuslaget	57
Austmannalaget	58
Trønderlaget	59
Telelaget	63
Sunnmøre maallag	64
Karmsunds maallag	67
Meldingar fraa maalkontori	69
Det vestlandske maalkontor	69
Sunnmøre —»—	70
Plan og utgreiding um skiping av maalkontor	71
Maalposten paa dei politiske program 1906—1915	81

Maalmannsmøtet 27. februar 1915.

Møtet var kalla saman til aa forma politisk program for maalfolket til valet i 1915.

Møtet vart halde i Landbruksalen, Rosenkrantzgt. 8, Oslo.

Advokat Voss styrde møtet.

Desse sendemennene møtte:

Fraa fylkeslag og einskildlag i fylkeslagi:

Fylkeslag	Einskildlag	Sendeminner
<i>Akerhuslaget</i>	Bærum Drøbak Eidsvoll	Fanejunker Sørli Magnus Tveten H. Ege Joh. Røen
<i>Austagder Austmannal.</i>		Aslak Katteraas O. E. Bøe
<i>Karmsund</i>	Elverum	Student Lindberg
<i>Nordmør</i>	Haugesund	Arne Haljem O. Gjerstad Olav Eide
<i>Telelaget</i>	Fosna Kvitseid og Brunkeberg Nes Vinje Dag, Skien Notodden	A. Witzøe Nils Botnen, Ola Raknes Ketil Skogen Kornbrekke Olav Gullyvaag Jens Røkke

Fylkeslag	Einskildlag	Sendeminner
<i>Trønderlaget</i>		M. Krokstad, M. Utheim Hagerup P. Benum, O. Nesheim Kæmnar Hansen
<i>Vestfoldlaget</i>	Nidaros	H. Midttun
<i>Det vestlandske maallag</i>	Sandefjord og Sandeherad	K. Markhus, T. Hannaas, Joh. Lavik, A. B. Vamraak, Andr. Liset, Markhus, O. Brekke, L. Eskeland, M. Flesland, Olav Hoprekstad, Eirik Hirth, Ingemaar Traavik, C. B. Bugge
	Ervingen, Bergen	Andr. Barsnes
	Bondeungd.l., Bergen	M. B. Tvedt
	Kyrkjebø	Lasse Trædal

Fraa maallag utanfor fylkeslagi.

Maallag	Poststad	Sendeminner
Modum	Aamot	Andr. Sandaaker
Norigs jordbruks-høgskule	Aas	Student Liland
Buskerud	Snarum	Herbrand Bjerkeseth, Haakon Grøstad
Oslo	Oslo	Andr. Haavoll
Bondeungdomsl.	do.	O. Haraldseth
Studentmaallaget	do.	Sigv. Heggstad
Flekkefjord og Nes	Flekkefjord	Bernt Seland
Umbodsmannalaget Trygd		Elias Melvær
Voss	Voss	Asle Perstølen
Norsk bladmanna-lag		N. Finne, A. Ullestад
		Olav Midttun

Av styret møtte alle:

Professor Gjelsvik
— Hægstad
— Koht
Riksraad Løvland
Advokat Voss.

Dessutan skrivaren, premierløytnant Os.

I alt 59 utsendingar fraa 9 fylkeslag og 23 einskildlag.

Tilstades paa møtet utan sendemannsrett var dessutan:

Johan Oltedal, Fosnes, Ryfylke.
O. A. Thorvik, Oslo.
M. Røkken, Etne.
Fru bladst. Gullvaag, Skien.

Lærar Konrad Halland, Haaland.
Gardbr. Knut Lydvo, Voss.
Bladst. Peter Slotsvik, Mysen.
Fru bladst. Slotsvik   ”
Lærar S. Systrup, Rælingen.
”   Anders Hauge, Lærdal.
Stortingsmann Lid.
—   Myklebust.
—   Hans Huglen.
—   Kristvik.
—   Landheim
Skodespelar Eldegard, Oslo.
Fru pr.løyt. Os, Oslo.
Forfattaren Olav Sletto, Asker.
Skulestyrar Øystein Austjord, Levanger.
Lærar Johan Austbø, Skotselva.
Agronom H. Kjønaas, Bøn st.
Anth. Norstraum, Oslo.
Bladst. L. S. Underdal, Oslo.
Jørgine Lunde, Bækkelaget.
Bladmann Ørnulf Halmrast, Oslo.
Kolbein Melvær, Oslo.
Forfatteren Oskar Braaten, Kolebotnen.
M. Fonstad, Øyer.
Astri Oos, Trondheim.
Ludv. Daae, Oslo.
Fru Margit Sletten.
Lærar A. Prestkvern, Jaren.
Professor Seippel, Oslo.
Overlærar Bonsaksen, Voss.
Kyrkjesongar S. Reinthon, Hol.
Lærar Jacob Vaage, Rygge.
Margit Øvrebø, Veslehamar.
Thorleif Hornnes, Hornnes.
Fru professor Gjelsvik.

Frk. Torbjørg Suphammer.
Lærar Harald Holmaas, Ski.
Helge Væringsaasen, Elverom.
Adolf Digranes, Grefsen.
Lærar A. Huus, Skiptvedt.
Skulestyrar Martin Ervik, Brandbu.
Lærar P. E. Hovdan.
I alt tilstades paa møtet 105.
Paa aarsmøtet vart framlagt ymse utkast til program.

Fraa styret i Norigs maallag:

Norigs maallag krev fridomsrett og vokstervilkor for det norske folkemalet.

Til stortingsvalet i aar set difor Norigs maallag upp dette programmet:

1. Odelstingsvedtaket fraa 1878 um talemalet i skulen vert loyalt gjennomført; like eins stortingsvedtaket fraa 1885 um same rett for norsk som norsk-dansk i skuleverk, lovverk og styreverk.
2. Lovene bør byggja paa den grunnsetning, at det vert so stor fridom i maalvegen som rimelegt er; soleis bør skulestyri ha skyldnad til aa skipa mindretalsskular, der det kan gjerast utan nemnande meirutlegg for stat og kommune.
3. Ved alle statsstudde skular for vaksne skal det vera upplæring i norsk med skriftelege øvingar. Ved skular og skeid for offentlege tenestemenn skal det vera skriftleg prøva i norsk.
4. Sidan det fyrr finst so mange gymnasium der norsk-dansken er upplæringsmalet, maa

dei nye 4 aars gymnasium, som me no skal faa etter kvart, ha norsk til upplæringsmaal.

Fraa Det vestlandske maallag:

Arbeidet fyr etterreising av det norske maal held fram i denne leid:

1. Det norske maalet vert aa nemna med sitt rette namn, norsk (vedt. 19 mot 16.*)
2. Landsens loger maa etterkvart verta gjevne paa norsk. Alle fyrerit (skema og blankettar) fraa offentlege kontor skal vera aa faa paa norsk. Alle offentlege kontor skal etter kvart nyttja norsk. Naar offentlege tenesteminner vert innsette, maa difyr den regelen gjelda at den som kan baade norsk og norskdansk, og elles er velskikka fyr den ledige posten, bør ganga framum den som berre kan det eine av desse maali.
3. Logerne bør byggja paa den grunnsetning at det vert so stor personleg fridom i maalvegen som rimelegt er; soleis bør skulestyri hava skyldnad til aa skipa mindretalsskular, der det kan gjerast utan nemnande meirutlegg fyr stat og kommune.
4. Dei nye 4-aars gymnas som me skal faa etterkvart, maa hava norsk til upplæringsmaal.

Fraa Norsk bladmannalag:

Arbeidet fyr etterreisingi av det norske maal held fram i denne leid:

*) Eit anna framlag var:

«Dei 2 riskmaal i landet vert aa nemna norsk og norskdansk».

1. Odelstlingsvedtaket fraa 1878 um talemalet i skulen vert loyalt gjenomført; like eins norsken sin rett i samhøve med stortingsvedtaket av 1885. Maali vert aa nemna norsk og norsk-dansk.
2. Landsens loger maa etterkvart verta gjevne paa norsk. Alle fyrerit (skema og blankettar) fraa offentlege kontor skal vera aa faa paa norsk. Alle offentlege kontor skal etter kvart nyttja norsk. Naar offentlege tenesteminner vert innsette, maa difor den regelen gjelda at den som kan baade norsk og norskdansk, og elles er velskikka fyr den ledige posten, bør ganga framum den som berre kan det eine av desse maali.
3. Logerne bør byggja paa den grunnsetning at det vert so stor personleg fridom i maalvegen som rimelegt er; soleis bør skulestyri hava skyldnad til aa skipa mindretalsskular, der det kan gjerast utan nemnande meirutlegg fyr stat og kommune.
4. Dei nye 4-aars gymnas som me skal faa etterkvart, maa hava norsk til upplæringsmaal.

Fraa Bondeungdomslaget i Oslo:

Stortingsvedtaket fraa 1885 um jamgod rett for norsk og norskdansk i skule og riksstyring vert loyalt gjenomført millom anna ved:

1. I alle vidaregaaande skular som staten driv eller gjev studnad, og i alle lærerskeid for offentlege tenestemenn, skal det vera prøve i norsk likso vel som i norsk-dansk.
2. Betre tilsyn med, at norskt maal fær det rom i upplæringeri, som det hev rett til i samhøve

- med lov og stortingsvedtak. Det norske talemaal maa fritt verta brukt i alle offentlege skular.
- 3. Naar det i ein skulekrins er eit mindretal som ynskjer eit anna hovudmaal i folkeskulen enn det som skulestyret hev fastsett so bør skulestyret ha skyldnad til aa skipa ser-skilde klassor for dette mindretalet.
- 4. Norsk skal vera hovudmaal paa dei nye fire-aars gymnas.
- 5. Landsens loger maa etterkvart verta gjevne paa norsk. Alle fyrerit (skema og blankettar) fraa offentlege kontor skal vera aa faa paa norsk. Alle offentlege kontor skal etter kvart nyitta norsk. Naar offentlege tenestemenner vert innsette, maa difyr den regelen gjelda at paa elles like vilkaar skal den som kan baade norsk og norsk-dansk ha fyretten.
- 6. Dei two jamstelte skriftmaali skal officielt nemnast med sine rette namn: norsk og norsk-dansk.

Vedkomande utformingi av programmet vart fraa *Oslo maallag* framlagt ei fytreteling so lydande:

Oslo maallag vil raada til at ein ved uppsetjing av politisk program for maalfolket vil skilja strengt millom slike krav som einast kan gjenomførast ved lovbrigde og stortingsvedtak og slike krav som nærmast er administrationen si sak aa føra igjenom.

Dei første krav maa koma paa det politiske valprogrammet; dei andre bør koma paa eit ser-skilt arbeidsprogram.

Dei ymse framlegg vart so sette under ordskifte.

Advokat Voss: Utgangspunktet maa vera, at naar ein skal setja krav maa ein tenkja paa kor mykje ein kan føra igjenom. Til aa faa noko gjort som samskipnad treng Norigs maallag eit sterkt økonomisk underlag. Berre det fyrste arbeidet er endaa gjort i so maate. Millombils er det difor best aa halda seg til lina fraa 1912. Lovene paa norsk der er nytt; men der òg maa vi tenkja paa *korleis*. Fast samskipnad maa det til. Men det kan vi ikkje faa fyrr Norigs maallag kan arbeida med eit budgett paa kring 15 000 kr.

Pr.løytn. Os: Mange tykkjer at ikkje mykje av programmet fraa 1912 er gjennomført. No er det vel so, at ikkje alt er gjort endaa; men mykje staar nett for tur.

Mange av kravi fra 1912 er stila til administrationen. Men maalmenn gjer titt den feilen at naar dei lid overlast av administrationen for maalet si skuld, so sender dei ut jammerrop om den uretten dei maa lida, men let uretten ha sin gang istaden for i kvart einskild høve aa *tvinga* seg til den retten dei eig, um det trengst, med lovi i hand mot vedkomande tenestemann. Den som ikkje sjølv personleg vil gjera noko for aa vinna retten sin, han skal ikkje skrika upp um urett.

Det einaste positive paa programmet fraa 1912, det er det gjort noko med: Det er posten um dei 4 aarige gymnas. Det vart ikkje daa sett fram krav um at dette skulde vera serlege norskaalsskular. Fyrst *no* kjem kravet um *det*, og no er det ogso rette tidi.

Artiumsstilen paa programmet fraa 1906, det var et positivt krav, og det vart gjennomført. — Det syner seg at naar berre maalfolket har sett

upp visse, positive krav og ikkje berre talamaatar, teoriar og lause princip, so har dei ogso faatt sine krav igjenom.

Til aa arbeida ihop alle desse framleggi bør det setjast ned ei sers redaktionsnemnd.

Professor Gjelsvik: Justisdept. har vore svært velviljutg naar det gjeld dokument paa norsk.

L. Eskeland studde tanken um ei redaktionsnemnd.

Hannaas: Fyrst maa vi tala um dei tankane vi vil ha paa programmet.

Med umsyn til programframlegglet fraa Vestlandske maallag so var det paa aarsmøtet stor strid um det. — Kan vi faa *jamrett* so treng me ikkje meir for det fyrste. Difor namni *norsk* og *norsk-dansk*, dei maa ein slaa fast, — greide, rette, høvande namn! — «*Landsmaab*» og «*det alm. bokmaab*» høver ikkje lenger. Norigs maallag maa her halda fram det rette. — Sume lover maa gjevest *berre* paa norsk. Ei paaminning til riksstyret kunde vel ikkje skada. Vedtaket um talemalet treng me visst ikkje nemna no (jfr. den nye skulelovi som no snart skal vedtakast i stortingen).

Professor Koht: Vi kan ikkje berre setja oppslikt som dei politiske parti skal taka upp. Vi maa halda klaare linor, setja klaare krav. Vi maa krevja svar frå alle stortingskandidatane, det er viktig. Vi maa rekna med at vi skal byggja paa dei avgjerdslover som Stortinget og styresmagtene har gjort. Vedtaket um talemalet maa vi neimna. I 1878 galde det talemalet i folkeskulen paa landet. No gjeld det meir. Ein annan ting er um det no er praktisk.

Det *norsk-danske* maalet maa kallast med *sitt* rette namn — det har mykje aa segja.

Riksraad Løvland: Spursmalet um namnet paa dei two maali er nett no aktuelt. Det var best um møtet gjorde ein *samråystes resolution* og sende Stortinget no. — Riksraad *Bryggesaa* gjer framlegg i den nye byskulelovi um parallelklassor.

Bladst. Lavik: Lover *berre* paa norsk, det er der mest vinning i, endaa um det fraa fyrst av berre kjem nokre faa. Jamstellingslina er ikkje utan faare. Soleis naar det gjeld dei 4 aarige gymnas.

Trædal: Vi er daa komne *noko* lengre enn i 1912. Vi treng «den historiske tid». Norskmalet har naadd langt i Stortinget. Det bør verdsetjast *noko*. Um talemalet i skulen er det no semja millom oss og riksmaalsmennene i kyrkjenedi.

Dette møtet bør gjera eit vedtak um namni; men det er ikkje liten vaagnad med aa ta det upp i tinget. Um det daa gjekk den vegen at namni «*riksmaab*» og «*landsmaal*» vart fastslegne istaden, vilde vi vera verre farne enn fyrr. Ei fraasegn frå dette møtet vil gjera god verknad på sume tingmenn.

Einskilde lover lyt me faa paa norsk.

Kravet um parallelklassor vert *noko* upraktisk naar det gjeld bygdene. Det er ein utveg aa la byskulelovi koma til aa gjelda sume strok som ho høver for.

Prof. Hægstad: Det historiske grunnlaget maa bera saki fram. Stortingsvedtaket frå 1885 har vore den store steinen i vegen for alle dei som alltid har vilja rydja ut norsk maal. Men det som var framhjelp for arbeidet etter 1885 kan bli ei hindring naar vi skal vidare fram. Vi liver

no i ei overgangstid. Her har vi spursmalet um *namnet* paa maalet. Eit vedtak (ei bøn) kan vi nok gjera her. Men naar framleggset kjem i Stortinget, daa *maa* det ikkje falla. Difor maa vi fara varlegt. — Eg og professor Falch gaar no igjenom namneverket for landet, so det vert norsk. Den Geografiske Uppmaalingi maa fylgja vaare tilraadingar, like eins administrationen. — No er det tale um skulane. Hovudmaalet paa landsgymnasi vert norsk, det er 'kje tvil um det, paa dei two fyrste i minsto. Vansken er at ein maa «slaa av», som Lavik sa. Ja, men jamstellingi fører til at norsken faar sin rett. Sidan hjelper han seg sjølv. — Fritt val av skulebøker er det ingen faare med. Vi maa ikkje gløyma at kvar kan *gjera sitt*.

Kyrkjesongar Vamraak: Um ikkje meir enn 5 % av rundskrivi fraa styringsverki vart paa norsk, vilde det kjennast som ein lette.

L. Eskeland: Vi maa balda strengt paa det historiske grundlaget som har halde oss uppe til no. Vi har ikkje endaa ført igjenom alt som stortingsvedtaket fraa 1885 peikar ut. Vi lyt slaa fast at *norsk maal*, det er landsens maal, og at det andre maalet er *norsk-dansk*.

I Kristiania maa dei faa vita sanningi, dei som ikkje kjenner henne. Vi maa ta den vaagnaden. Stortinget trur eg snaudt vilde vaaga aa setja ordet «*riksmaal*» paa norsk-dansken. Kva er det for eit nationalt namn paa eit maal? Ordskiftet som vilde fylgja vilde klarleggja saki. Trædal maa i Stortinget stø den tolkingi Eftestøl har gjeve. Men norsken maa ha hovudretten i landet. Med Eftestøls tolking kan norsken kila seg inn. Vi maa paa dette møtet *kreva* at «dei fireaarige»

skal vera heilnorske. Embættssøkjurar som kan norsk maa gaa fyre dei som ikkje kan.

Provst Kambrekkie: Naar det vert presteskifte i ei bygd, der den norske liturgien er innført maa den nye presten tilpliktast aa læra norsk um han ikkje kan det fyr. Ei upmoding til riksmagtene unna aa slaa delte fast vilde ikkje gjera skade.

Bladst. Skogen: Paa landsvinstremonetet maa jamstellingi dryftast. Der maa namni inn paa programmet. Paa alle nominationsmøte maa vi setja greide krav. Vinstre har aandsmagti. Vestmennene gaar hart paa, men noko for tidleg. Naar vi er heilt visse paa tingmennene, daa kan vi styrkja kravi.

Olav Eide: Sideklassone er eit av dei viktigaste kravi no. Dette med fritt val av lærebøker har mykje mindre aa segja. Det maa skipast tilsyn med mogeleg illoyal opposition i skulen.

Os: Dette med namnebruken maa maalfolket sjølv gjenomføra i praksis, ved stendig bruk av dei rette namni. Vi maa også jamt koma i hug at det trengst stor magt attum sterke krav. Vi har alt mange midlar og mange smaa krefter. Det gjeld aa faa desse i samskipnad. Daa kan vi setja sterke krav til tingmennene, for daa vil dei ikkje vaaga aa vanvyrda kravi vaare. Dei ymse framlegg til program skil seg ikkje fraa kvarandre i principet, det er berre spursmaal um val av ord og former.

Olav Hoprekstad: *Ikkje baae maal* paa noko program! Berre det *norske* maalet paa vaart! Vi vil reisa vaart maal. Kva dei andre vil gjera faar dei greia med. Kan vera med paa ei bøn til Stortinget.

Flesland: Sterke krav vil ikkje skada maal-
arbeidet paa austlandet.

Bladst. Gullvaag: Helst samd i programmet fraa
Det vestlandske maallag. Namni «norsk» og
«norsk-dansk» maa slaaast fast i Stortinget. Blix
salmarne maa kunna brukast side um side med
dei andre i alle kyrkjar.

C. B. Bugge: «Atterreisingi av det norske maa-
let» er ei fana som vi maa ha. «Norsk» og «norsk-
dansk» maa slaaast fast. Framleggget fraa Norsk
Bladmannahalag bør leggjast til grunn.

Nesheim: Vi kan trygt krevja. Det vert nok
dei som slær av. Vi lyt ha ei ny, heilt norsk
salmebok.

Raknes meinte at dei kunde ta spursmaalet um
namni upp i Stortinget no. Alle lærarar paa
bygdegymnasi maa kunna norsk heilt ut.

O. Midttun: Maalmannsprogrammet var ikkje
eingong framme paa siste vinstrelandsmøte. Her
maa gjerast noko.— «Serundervisningi» i gym-
nasiet gjeld berre 3 timer i norsk. Der er otte
for norsken ved bygdegymnasi. Her maa vi setja
kravet igjenom. Sette fram dette framleggget saman
med Raknes:

*«Alle lærarar i dei nye bygdegymnasi skal kunna
gjeva upplæring i sine fag paa norsk.»*

Student Liland: Norsk maa verta upplærings-
maalet i fagskuluar (soleis t. d. jordbrukskulane)
som er søkt serleg av bondeungdom.

Koht: Ingji avrøysting um kva framlegg ein
skal leggja til grunn. Var helst samd i framlegg-
get fraa N. Bladm.l.

Finne: Stortinget maa no gaa til avgjerd um
namni paa maali. Den vaagnaden maa vi ta.

Fana for maalfolket er *norskt maal!* Bruk dyk-
kar eige maal!

Cand. jur. Heggstad: Vi maa ta vaagnaden med
ei avrøysting i Stortinget um namni paa maali.
Vi maa tenkja paa fagskulane for bondeung-
domen.

Bladst. Lavik: Det maa koma eit fleirtals- og
eit mindretalsframlegg. I redaktionsnemdi maa
vera repräsentantar fraa baae sidor.

Ordst. kravde no avgjerd um redaktionsnemdi
og gjorde framleg um at ein skulde velja nemd
med ein gong. Framleggget vart vedteke med 35
mot 7 røyster.

Vidare vart framlegg fraa ordst. um at nemdi
skulde vera paa 5 mann og skrivaren i laget
vedteke samrøystes.

Desse vart valde inn i nemdi:

Professor *Koth*, cand. mag. *Midttun*, bladst.
Lavik, stortingsmann *Trædal* og gardbr. *M. Utheim*.

Med dette slutta fyremiddagsmøtet.

I middagskvildi kom redaktionsnemdi saman
og forma dette *framlegg til program*:

Arbeidet med aa reisa det norske maalet held
fram i denne leidi:

1. Stortingsvedtaket fraa 1885 um full rett for
det norske maalet i skule og riksstyring maa
verta gjennomført.
2. Landsens lover maa etter kvart verta gjevne
paa norsk.
3. I alle vidaregaande skular som staten driv
eller gjev studnad, og i alle lærerskeid for
offentlege tenestemenn skal det vera upplæ-
ring og prøva i norsk liksovel som i norsk-
dansk.

4. Dei nye 4-aars gymnas, som me etter kvart skal faa, maa hava norsk til upplæringsmaal.

Like eins jordbruks- og andre fagskular for bondeungdom.

Vidare gjorde nemdi framlegg um at møtet skulde senda desse brevi til riksmagtene:

Til Stortinget!

«Norigs maallag bed Stortinget um at den nye folkeskulelovi maa gjeva full rett og fridom for det norske maalet.

Serskilt vil maallaget peika paa at foreldri maa faa rett til aa lata borni nytt a lærebøker i den maalforni dei ynskjer um so hovudmalet er eit anna.

Er det i ei kommune eit mindretal som ynskjer eit anna hovudmaal i skulen enn skulestyret hev fastsett, og dei hev born nok til aa fylla heile klassor, skal skulestyret ha skyldnad til aa skipa sideklassor for dei.

Me held det for det einaste rette at lovi nemner dei two maali i landet med dei vitskapleg sanne namni: norsk og norskdansk».

Til riksstyret!

«Norigs maallag bed riksstyret syta for at dei offentlege kontori etter kvart nytta det norske maalet i brev og i fyrrerit (skjema og blankettar). Difor maa den regelen gjelda naar offentlege tene-menner vert innsette, at den som kan baade norsk og norsk-dansk og elles er velskikka for den ledige posten gjeng framum den som berre kan det eine av desse maali».

Paa ettermiddagsmøtet vart framleggi fraa nemdi dryfta punkt for punkt, med dette utfallet:

a. Programmet.

Innleidingi vedteki mot 2 røyster som vart gjevne for dette framlegget:

«Skal det norske folket kunna halda seg uppe maa det norske maalet faa vekse- og livevilkor i landet».

Millom anna maa:

Pkt. 1. vedteke samrøystes.

Pkt. 2. Eskeland gjorde framlegg um dette til-legget:

«Alle offentlege kontor skal etter kvart nytt a norsk.»

Punktet med Eskelands tillegg vart vedteke samrøystes.

Pkt. 3. Eskeland gjorde framlegg um at dei siste ordi: «liksovel som i norsk-dansk» skulde gaa ut.

Punktet vart samrøystes vedteke i den form Eskeland gjorde framlegg um.

Pkt. 4. Eskeland gjorde framlegg um ny redaktion til siste passus soleis at han skulde lyda:

«For jordbruks- og andre fagskular for bonde-ungdom maa norsk verta upplæringsmaal snarast raad er.»

I denne form vart punktet vedteke samrøystes.

I si endelege form fekk programmet daa denne ordlyd:

Valprogram for maalfolket 1915.

Sendemannsmøtet i Norigs maallag i Oslo 27. februar sette dette programmet upp for val i 1915:

Arbeidet med aa reisa det norske maalet held fram i denne leidi:

1. Stortingsvedtaket fraa 1885 um full rett for det norske maalet i skule og riksstyring maa verta gjenomført.
2. Landsens lover maa etter kvart verta gjevne paa norsk. Alle offentlege kontor skal etter kvart nytta norsk.
3. I alle vidaregaaande skular som staten driv eller gjev studnad, og i alle lærerskeid for offentlege tenestemenn skal det vera upplæring og prøva i norsk.
4. Dei nye 4-aars gymnas, som me etter kvart skal faa, maa hava norsk til upplæringsmaal.

For jordbruks- og andre fagskular for bondeungdom maa norsk verta upplæringsmaal snarast raad er.

b. Brevi til Stortinget og Riksstyret

vart samrøystes vedtekne etter framleggget fraa nemdi.

Val.

Professor *Gjelsvik* sa fraa seg atterval.

Skrivaren upplyste at styrevalet etter dei nye lovene retteleg burde leggjast til eit vanlegt aarsmøte. Vanlegt aarsmøte skulde det vera paa Steinkjer i juli, og til den tid kunde det gamle styret staa. Um ein gjekk til nytt val no, attpaa valet i sumar var, vilde det verta 3 styreval paa eitt aar.

Bladstyrar Lavik kravde likevel nyt val.

Professor *Gjelsvik* vart attvald med handklapp.

Alle dei andre styresmenner vart ogso attvalde, advokat Voss med 37 røyster, professor Koht med 40 røyster, professor Hægstad med 36 røyster og riksraad Løyland med 25 røyster.

Um kvelden var sendemennene bedne paa festframstilling paa Det norske teatret. Dei spela «*Ingemaar Kvist*» av Olav Hoprekstad.

Næste dag, sundag 28. februar, kom sendemennene saman til raadleggjiging um grunnlaget for ein *sterkare økonomisk samskipnad*. Skrivaren greide spursmalet ut soleis som no det stod. Denne utgreidindi er innteki nedanfor.

Etterpaa vart det eit livlegt ordskifte. Noko vedtak i saki vart ikkje gjort, noko som heller ikkje var meiningi. Det skulde berre vera ei fyrebils dryfting.

Gilde.

Fraa raadleggjingsmøtet og pengesorgene gjekk sendemennene til gilde i Oslo maallag.

Huset var stappfullt. Millom gjestene saag ein dei fremste menn i landet, repræsentantar for politik, litteratur, vitskap, skulestell, jordbruk o.s.b.

Gildet var skipa som eit brudlaupsgilde — ein fest under arbeidet med etter aa binda det norske folket og det norske maalet i hop — med kjøke-meistarvisor og kjøkemeistarvisdomsord innimillem aalvor og skjemt av anna slag.

Sendemennene skildest, kveikte og styrkte til arbeidet og med von og vissa um at vidare leid var uppstaka og greide siglemerke uppsette frametter for arbeida med aa reisa det norske maalet i Norig.

Korleis skal Norigs maallag faa pengar til eit sterkare arbeid i samskipnaden?

(Utgreiding av *skrivaren* paa utsendingsmøtet i Oslo, 28. februar 1915).

Utsendingsmøtet for Norigs maallag den 4. juli 1914 gjorde sovore vedtak:

«Møtet bed styret til næste sendemannsmøte freista finna ein fast skipnad med aarlege tilskot til samskipnaden, serleg med tanken paa tilskot fraa kaffistovor og herbyrge.»

I samhøve med dette vedtaket skreiv styret i Norigs maallag den 10. juli 1914 til maallagi og bad um upplysningar um drifti av slike bruk.

Gjenom styret i Norigs ungdomslag vart det teke inn upplysningar um dei bruk som høyrer ungdomssamskipnaden til.

Medan dei fleste ungdomslag har gjeve dei upplysningane, som vart kravde, er det mange maallag som ikkje har gjort det.

Det er likevel kome inn so mange upplysningar at eg no trur ein har tilfang til aa gjera upp ein plan for korleis tanken bør verta sett i verk.

Etter det som har gaatt fyre, m. a. paa sendemannsmøtet i 1912 og i 1914 og det som har

vore skrive i bladi, tykkjест det vera semja mellom maalfolk um, at det ein vil uppnaa med ein sovoren «fastare skipnad med aarlege tilskot til samskipnaden» er ei utviding av «*Skrivarstova aat Norigs maallag og Norigs ungdomslag*» so maalfolket her kan faa ein midtstad for sanking av upplysningar um maalarbeidet og for spreidning av upplysning i maalspursmaalet.

Kva *maate* dette arbeidet skal drivast paa, og korleis skipnaden med denne skrivarstova skal vera i det einskilde, er truleg noko som ein paa beste maaten kan fastsetja naar ein ser kor langt fram ein rekk mot det fyrste maalet ein lyt setja for det aarlege tilskotet. At ein, umfram turvande kontorhjelp, maa halda ein eller two faste ferdatalalar er daa likevel fyresetnaden.

Det er elles mi meining at verksemidi faar retta seg etter dei midlar ein til kvar tid har aa fara med. Men *fyrre* ein i det heile set *noko* i gang maa ein ha ein *fast aarleg sum* aa rekna med, soleis at ein kan vera trygda mot stogg og atterslag i sjølve kontorverksemidi.

Den sumen som ein soleis *lyt* ha for aa gaa i gang har vore sett til kr. 10 000—15 000.

Den uppgavaa som her ligg fyre er daa aa greida ut korleis denne sumen kan skaffast med aarlege tilskot fraa lagsbruki, serleg fraa kaffistovor og herbyrge.

Dei lagi som har sendt uppgavor eig samanlagt ein midel paa kr. 568 000.

Lagsbruki har dei siste 3 aari gjeve eit aarleg overskot — rekna jamt — paa kr. 80 676.

Men det syner seg at baade midelen og inntektene aukar, eg kan trygt segja med rivande fart, aar for aar.

Til upplysnings- og maalarbeid har lagi, jamt rekna for dei same 3 aari, gjeve kr. 10 027.

Um ein hadde uppgaava fraa alle lagi vilde det truleg syna seg, at midelen vil naa upp imot kr. 600 000, aarsinntekti kr. 100 000 og tilskoti til maalarbeidet kr. 20 000 aarleg.

Det syner seg at det er lag som jamt rekna for dei 3 siste aari har gjeve 79 % til maalarbeidet av den aarlege reinvinningi. Til laget si eigi drift er halde att berre 21 %.

Eitt lag har gjeve 62 %. Sume har ikkje gjeve noko. Jamt rekna har dei gjeve 13 % av reinvinningi til upplysnings- og maalarbeid.

Eg skulde tru at lag som har lagsbruk etter kvart skulde arbeida fram mot det maalet aa faa til fast regel at dei av overskotet skal yta 50 % til upplysnings- og maalarbeid. Dei andre 50 % kunde dei nyttja til lagsarbeid og utviding av forretningane. Denne regelen kan mange lag av forretningsumsyn ikkje setja fast med *ein gong*, og han maa sjølvsgåt maataast til noko, soleis at dei om har *smaa* bruk og *smaa* innkomor kan nyttja etter maaten meir til drifti aat sit eige lag. Men *store* lagsbruk burde etter kvart greida seg med ein mindre procent til si eigi drift og yta *meir* en 50 % til maalarbeidet, fordi slike lag har lettare for aa skaffa pengar til lagsdrifti, um dei ikkje tek av overskotet fraa lagsbruki sine.

Fekk ein sett fast ein slik regel som her er nemnt, vilde ein faa upp imot kr. 50 000 um aaret, istaden for som no kr. 20 000 i beinveges eller umveges tilskot til maalarbeidet.

Um so lagi nyttja *halvparten* av denne sumen, eller kr. 25 000 til arbeid i sine eigne landsluter, til dei same fyremaal som no faar kr. 20 000,

kunde landslaget faa den andre halvparten, ogso kr. 25 000, til arbeid i landsluter, der hjelp fraa landslaget er serleg turvande.

Til aa klara dei daglege utgiftene med kontorhaldet har landslaget framleis aarspengane.

Dessutan tykkjест det rimelegt at lagi av uppspard lagsmidel betalar ei liti avgift, t. d. 1 krona av hundrad. Dette vilde verta upp imot kr. 6000. Denne midelen er uppspard av pengar som fyrr for ein part burde ha kome maalarbeidet til godes. Han bør difor til ein viss mun koma attende til maalarbeidet. Naar midelen er under kr. 10 000 bør han vera skattefri.

I dei lover som vart vedtekne for Norigs maalag paa sendemannsmøtet i 1914 vart lag i bundne til kvart aar aa skipa offerkveld for maalarbeidet.

Eg vil ikkje her rekna med dei midlane som paa dette vis kan tenkjast aa koma inn, daa det som ligg fyre i denne samanheng er spursmaalet um, korleis ein skal draga seg *lagsbruki* til nyttes til aa fremja maalarbeidet.

Eg vil ikkje la vera aa peika paa den elles sjølvsgade ting, at landslaget ikkje eig nokor magtraad til aa *tvinga* noko lag til aa yta meir, umframt aarspengane, en det laget sjølv av sin gode vilje tek paa seg.

Eit framlegg fraa styret maa difor gaa ut paa ei oppmoding til lagi um at dei *friviljugt* vil leggja eit økonomisk band paa seg til bate for den store sams saki.

Naar dette spursmaalet for aalvor kjem upp bør aarsmøtet gjera desse vedtak:

1. Møtet bed alle lag som har lagsbruk (kaffistovor, herbyrge o. d. l.) setja fast den regelen, at 50 % av netto overskotet skal gaa til upplysnings- og maalarbeid, 50 % kan nyttast til drift av laget, utviding av lagsbruki o.s.b.

Av dei 50 % som soleis vert avsett til arbeid utanfor laget bør halvparten av laget sjølv verta nytta til fyremaal i den landsluten der laget høyrer heime; den andre halvparten gaar til landssamskipnaden.

2. Møtet bed lag som har ein uppsparrd midel paa kr. 10 000 eller meir setja fast den regelen, at laget skal leggja i aarleg skatt til Norigs maallag 1 % av denne midelen.
3. Lag som av tvingande forretningsumsyn ikkje med ein gong kan leggja drifti um, soleis at 50 % av netto innkoma kan verta avsett paa dette viset, bør for det fyrste faa fastsett ein mindre procent.

Likevel bør ikkje noko lag lata mindre en 10 % av nettoinnkoma til landslaget.

Aarsmøtet i Norigs maallag 5. juli 1915.

Møtet vart halde i Godtemplarhuset paa Stein-kjer fraa kl. 4 em.

Av styret møtte formannen professor *Gjelsvik* og varamann, cand. mag. *Midttun*. Dessuten skri-varen, pr.løynt. *Os*.

Desse sendemenn møtte fraa:

Oslo maallag: disponent Andr. Haavoll.

Bondeungdomslaget i Oslo: likningsassistent Stubdal, sersjant Haraldset, cand. jur. Foss.

Vefsn og Mosjøen maallag: Odin Benum.

Voss maallag: Bernh. Sudmann.

Norsk Bladmannalag: Lærar Lars Risvoll.

Bærums maallag: Cand. mag. Midttun.

Austmannalaget: Gardbr. Trond Vigerust.

Vestupplands norskmålsring: Jens Ryan.

Naumdøla maallag: Ludv. Benum.

Trøndelaget: Lærar Hofset.

Nidaros maallag: Bladst. P. Benum.

Frosta maallag: Hans Brand.

Maallaget Andvake, Levanger: Overlærer Eske-land.

Nynorskfylkingen, Inderøya: Ingv. Sakshaug.

Skatval maallag: Fiskvik.

Det vestlandske maallag: Andr. Liset.

Ervingen, Bergen, Andr. Hauge.

Bondeungdomslaget, Bergen, M. B. Tvedt,
1 alt 23 sendemenn.

Formannen styrde møtet.

For møtet var uppsett denne *saklista*:

1. Aarsmelding.
2. Den økonomiske skipnaden o. m.
3. Val.

Formannen las upp denne

Aarsmelding fraa styret i Norigs maallag for aaret 1914—15.

1. I samhøve med vedtak paa aarsmøte ifjor har styret samla tilfang til statistiske opplysningar um den økonomiske stoda i samskipnaden. Ei utgreiding og eit framlegg i saki vil verta lagt fram for dette møtet.
2. I samhøve med lovene kalla styret saman eit umfram sendemannsmøte fyrist i aaret til aa setja upp eit politisk program for vali i aar.

Møtet vart halde i Oslo 27. bebruar.

Programmet vart sendt til styret i Norges vinstforening og til arbeidardemokratane.

Ingen har teke upp vaart program heilt ut.

Vinstre tok ved paa sitt endelege program ein post som gjekk noko vidare en nokon gong fyrr.

Høgre har paa sitt program formelt stroke sin post mot det norske maalet i aar.

3. Aarsmøtet i fjor valde ei nemd, som skulde taka upp til dryftings spursmalet um Norigs maallag bør setja noko i gang for eigi rekning i forretningslivet.

Nokor utgreiding eller framlegg fraa nemdi har det endaa ikkje kome.

4. Styret har late skrivaren arbeida ut eit oversyn over arbeidet i Norigs maallag fraa 1906—14.

Dette oversynet saman med andre opplysningar um maalstoda vart utgjeve i eit skrift, som er prenta i 2000 ekspl.

5. Styret har fastsett eit fyrerit for aarsmelding. Dette er no sendt i kring til lagi. Fyrste aarsmeldingi etter den nye skipnaden vil ikkje koma i stand fyrr til næste aarsmøte.

N. Gjelsvik.   Fredrik Voss.

Halvdan Koht.   Marius Hægstad.

Arne Halgjem.

Edv. O.s.

Meldingi vart vedlagt møteboki utan merknad.

Rekneskapen vart upplesen. Men sia aarsmøtet i 1914 ikkje hadde valt tilsynsmennar var rekneskapen ikkje gjenomsedd. Han vart so utlagd til godkjenning paa eit seinare aarsmøte.

Den økonomiske skipnaden:

Formannen gav denne utgreidingi paa vegne av styret:

Utsendingsmøtet for Norigs maallag den 4. juli 1914 gjorde sovore vedtak:

«*Møtet bed styret til næste sendemannsmøte freista finna ein fast skipnad med aarlege tilskot til samskipnaden, serleg med tanken paa tilskot fraa kaffistovor og herbyrge».*

I samhøve med dette vedtaket skreiv styret i Norigs maallag den 10. juli 1914 til maallagi og bad um upplysningar um drifti av slike bruk.

Gjenom styret i Norigs ungdomslag har vi teke imot upplysningar um dei bruk som høyrer ungdomssamskipnaden til.

Medan dei fleste ungdomslag har gjeve dei upplysningane, som vart kravde, er det mange maallag som ikkje har gjort det.

Det som maalfolket mannjamt har kravt er eit centralkontor (landskontor) for maalarbeidet, eit kontor, som kunde skaffa upplysningar og hjelpe arbeidet i dei ymse landsluter og paa dei ymse umkverve. Men skal ein faa eit slikt kontor, som skal fylla romet sitt heilt ut, maa ein helst ha ein fast mann, som ikkje har anna arbeid; attaat kom det snart til aa trengjast kontorhjelp. Det norske maalkontoret til denne tid har mest vore eit bokekspedisjonskontor for Det norske samlaget $\circ$; mest ein bokhandel. Det vert no nedlagt med di Det norske samlaget har gjeve bokekspedisjonen for sin part til bokhandlar Olaf Norli.

Skal ein setja igang eit sovore maalkontor, som ovanfor nemnt, maa ein ha ei fast inntekt aa rekna med. Med mindre enn kr. 10 000 um aaret er det vel vandt aa koma ut.

Naar det har vore tale um eit sterkt landskontor for maalarbeidet, so i det heile, har tanken faatt studnad paa dei siste aarsmøti i Norigs maallag,

Men naar spursmaalet er aa skaffa pengane som maa til, ser det ikkje ljost ut. Difor er ein nok framleis nøydd til berre aa bruka ein mann, som har maalkontorarbeidet berre til attaarbeit. Det kan ein paa ei vis magta med dei inntektene,

som Norigs maallag og Norigs ungdomslag no har. Um nokre aar kan ein daa truleg koma fram til ein meir fullkommen skipnad, og faa dei aarlege tilskot, som trengst til det. Men dei einskilde lagi, serleg dei, som har lagsbruk, maa likevel minnast landssamskipnaden, naar dei fastset, kva dei pengane dei vil løyva, skal gaa til.

Liset meinte at det kunde 'kje vera so um aa gjera med dette kontoret som vilde krevja so mange pengar. Han vilde heller telja til aa arbeida meir paa aa vidka maalsamskipnaden og styrkja den.

Form.: Det kan vera at desse lagi som sit med pengane vil ha lettare for aa opna pungen um dei fekk noko aa stella med sjølve. Eg har difor tenkt paa um det ikkje kunde vera likso rett fyrst aa faa skipa lokale maalkontor kringum i landet i alle landsluter, og so kan centralkontoret kome til slutt.

Haavoll studde oppunder den tanken som *Liset* hadde halde fram.

Haraldset trudde at i allfall Bondeungdomslaget i Oslo vilde koma til aa stella seg velviljgt til tanken um lokale maalkontor og sjølv gaa i gang med eit maalkontor for austlandet.

Hovset sa fraa at Trønderlaget i det siste hadde drive arbeidet sitt serleg med høvestalarar.

Desse vedtak vart gjorde i samanheng med dette spursmaalet:

1. Aarsmøtet raader til at det vert skipa minst eitt maalkontor i kvar av landslutene Austlandet, Vestlandet, Sørlandet, Trøndelag og Nord-Norig. Aarsmøtet bed styret venda seg til dei lagi, som ein trur magtar aa skipa slike kon-

tor, med bøn um at dei snarast raad er vil gaa i gang.

(Vedteke med 21 mot 2 røyster).

2. Aarsmøtet bed alle lag som har lagsbruk um, at dei etter evna vil gjeva ein sum kvart aar som landslaget nyttar til talarhjelp.

(Vedteke med 16 mot 5 røyster.

3. Aarsmøtet vil beda alle lag um at dei i aar gjer sin skyldnad etter lovene og skipar offerdag for maalarbeidet. Offerdagen bør helst vera fyrste sundagén i desember. Alle lagsbruksi bør lata dei inntektene som dei har den dagen gaa til maalarbeidet.

(Vedteke samrøystes).

4. Aarsmøtet bed styret i Norigs maal-lag syta for at det vert sett i verk eit sterkt arbeid for aa organisera maalfolket so vi faar ein sterk samskipnad med einskildlag og større maalingar kring i landet.

(Vedteke samrøystes).

Formannen minnte um at det no trongst pengar til valarbeidet so vi kunde senda ut talarar til hausten.

Val.

Professor Gjelsvik sa fraa seg attval.

Til formann vart vald advokat Voss med 17 røyster. Dessutan hadde S. Eskeland 3 og C. B. Bugge 2 røyster.

Til varaformann overlærar Eskeland med 20 røyster. Dessutan hadde Bugge 1 og cand. mag. Midttun 1 røyst.

Dei andre styresmenner vart:

Professor Hægstad
— Koht } attval.

Riksraad Løvland }

Varamenner for styret:

Bladst. Skogen (17 r. serskilt val).

Cand. mag. Midttun (22 r.)

Folkehøyskulestyrar L. Eskeland (21 r.)

Kontorchef Halgjem (20 r.)

Bladst. Lavik (19 r.)

Ettersynsmenner:

Likningsassistent Stubdal og cand. jur. Foss.

Norigs
Rekneskap for tidi

Innkome.

1914	1/1	An paa bok nr. 36008 i Kr. Haand. Sparekasse	kr. 2327
	31/12	Renta	» 89
	31/8	Aarsp. fraa Akershusl. Vedl.	1 kr. 10,00
1915	30/1	Karmsund maallag	2 » 23,20
	3/2	Buskerud	3 » 3,00
		Nesbygdi	4 » 2,00
	5/2	Modum	5 » 5,00
	9/2	Maall. jordbruksk.	6 » 5,00
	10/2	Fosna maallag	7 » 24,00
	11/2	«Arbeidshug», Eirisfjord	8 » 5,00
	13/2	Kr.sands maallag	9 » 32,50
		«Trygd», Oslo	10 » 100,00
		Bungd.l.Oslo vantarvedl.	» 100,00
		«Landsbanken», Bergen	11 » 25,00
	17/2	Austmannalaget	12 » 29,40
	18/2	Austagder fylkeslag	13 » 35,40
	22/2	«Trønderlaget»	14 » 50,00
		«Framstig» Seløy	15 » 2,00
		Gjerstad ul. & maallag	16 » 6,00
	25/2	Maall. i Flekkefjord	17 » 3,00
		«Akershuslaget»	18 » 14,00
	27/2	Oslo maallag vedl. vantar	25,00
	25/2	Vestfold maallag	19 » 3,00
	20/8	Rauma	20 » 10,00
	6/4	Maall. Flekkefjord	21 » 25,00
	15/5	Tollinspektør Torsø, Bergen vedl. vantar	» 20,00
	10/6	Voss maallag vedl. vantar	» 25,00
	8/6	Vastlandske maallag	22 » 30,00
		Marmnar	23 » 19,00
		«Heimhug», Truins	24 » 6,60
	24/2	Studentmaallaget	» 14,50
		Nidaros maallag	» 8,00 » 666,60
1915			kr. 690,76
juli 1		An i kassa	kr. 237,24
		- paa bok i Kr. Haandv. Sparekasse	» 24,16

Rekneskapen ettersedd. Der vantar vedlegg
Oslo 20/20 1915.

J. Stubdal.
Eftersyns-

Maallag.

1/1 1914—30/6 1915.

Utgjenge.

		Vedl. 25	kr. 5,00
Pr. Formannen for porto			
- til prenting av skriftet Norigs			
maallag 1906—1914		26 » 410,00	
- lysingar		27 » 10,80	
- frakt		» 3,56	
- i kassa		» 237,24	
- paa bok i Kr. Haandv. Sparekasse		» 24,16	

til nokre inntektspostar elles er alt rett.

Bj. Foss.
menner.

Verksetjing av aarsmøtevedtaki paa Steinkjer 5. juli 1915.

Til verksetjing av dei vedtak som aarsmøtet gjorde sende styret den 2. oktober 1915 ut desse rundskrivi:

Um maalkontor i ymse landsluter.

Til

Trums fylkesmaallag.

Lofoten og Vesteraalen ungdomslag.

Bondeungdomslaget i Nidaros.

Fosna maallag.

Sunnmøre maallag.

Bondeungdomslaget i Stavanger.

Kristiansands maallag.

Austmannalaget.

Bondeungdomslaget i Oslo.

For aarsmøtet i Norigs maallag 5. juli 1915 paa Steinkjer la styret fram ei utgreiding um spursmaalet: *Pengar til maalarbeidet* i samhald med vedtaket paa aarsmøtet i Oslo 4. juli i fjar.

Eit eksemplar av denne utgreidingi fylgjer vedlagt.

I samhøve med denne gjorde aarsmøtet m. a. dette vedtaket:

«Aarsmøtet raader til at det vert skipa minst eitt maalkontor i kvar av landslutene Austlandet, Vestlandet, Sørlandet, Trøndelag og Nord-Norig

Aarsmøtet bed styret venda seg til dei lag som ein trur magtar aa skipa slike kontor med høn um at dei snarast raad er vil gaa i gang.»

Styret vil vona at (namnet paa laget) har baade hug og evna til aa gjera tiltaket med aa reisa eit slikt maalkontor. Av pengemidlar skal det igrunnen mindre til en ein trur til eit slikt kontor. Det kan skipast soleis at laget slepp aa ofra meir pengar paa det en nett so mykje som det finn det har raad til. Kau laget finna den rette mannen, ein som har baade hug og dug og noko tid tilovers, vil ein kunna naa langt endaa um ikke raadi er stor.

Skrivaren i Norigs maallag vil gjeva nærmare utgreiding um skipingi med kontoret etter dei røynslor som er hausta fraa ein liknande skipnad i Bergen og etter det han sjølv har røynt.

Vi vil paa det sterkeste telja laget til aa gaa i gang so fram, det paa noko vis ser seg syn med det.

Pengar til maalarbeidet.

Til

Bondeungdomslaget i Oslo.
Styret for Kaffistova, Røros.
» » » Gjøvik.
» » » Sandefjord.
» » » Flekkefjord.

Maallaget i Kristiansand.

Styret for hotel Bondeheimen, Kristiansand.
Bondeungdomslaget i Stavanger.

Styret for hotel Bondeheimen, Stavanger.

Haugesunds maallag.

Bondeungdomslaget Ervingen, Bergen.

Bondeungdomslaget, Bergen.

Vestmannaheimen, styret, Bergen.

Firda og Sygna herbyrge, styret, Bergen.

Styret for Kaffistova, Aalesund.

Sunnmøre ungdomssamlag.

Styret for Kaffistova, Molde.

Romsdals ungdomslag.

Fosna maallag, Kristiansund.

Bondeungdomslaget, Nidaros.

Trønderheimen, styret, Nidaros.

Styret for Kaffistova, Namsos.

» » » Røyrvik i Namdalen.

Naumdøla ungdomslag.

Styret for Kaffistova, Steinkjer.

» » » Levanger.

Inntrøndelagen ungdomssamlag.

Styret for Kaffistova, Kabelvaaag.

Lofoten og Vesteraalen ungdomslag.

Styret for Kaffistova, Trums.

Trums ungdomsfylking.

For aarsmøtet i Norigs maallag 3. juli 1915 paa Steinkjer la styret fram ei utgreiding um spursmaalet *pengar til maalarbeidet* i samhald med vedtaket paa aarsmøtet i Oslo 4. juli i fjor.

Eit Eksemplar av denne utgreidingi fylgjer vedlagt.

I samhøve med denne gjorde aarsmøtet m. a. dette vedtaket:

«Aarsmøtet bed alle lag som har lagsbruk um, at dei etter evna vil gjeva ein sum kvart aar som landslaget nyttar til talarhjelp».

Naar arbeidet i Norigs maallag til no sjeldan har gaatt vidare en til eit aarsmøte kvart trede aar for aa forma maalprogrammet for vali er orsaki einast at landslaget har vanta pegemidlar.

Naar samskipnaden etter 9 aar ikkje tel fleire lag en han gjer, ikkje formar um heile landet, so er orsaki den at landslaget ikkje har råadd over dei pengemidlar som skal til for eit slikt nyskipningsarbeid.

Soleis som midelen og inntektene no har auka for dei lagsbruk som er sett i gang for aa skaffa pengar til maalarbeidet kan det ikkje vera rett at arbeidet i landslaget skal liggja nede av vant paa midlar. Um alle lagsbruks etter evne gav *noko*, skulde det straks muna bra. Vi kunde daa senda talarar ut til aa hjelpe maallagi ut-over bygdene, vi kunde senda menn ut til aa skipa nye maallag. Etter kvart vilde daa samskipnaden styrkjast, talet paa lagsfolk veksa, inntektene av aarspengane og vaar makt i det heile auka.

Det kjem no fraa fyrst av ikkje so mykje and paa at det aarlege tilskotet fraa kvart lagsbruk vert so svært stort som det er um aa gjera at

alle er med. Evna er ulik. Sume lag sit i stor skuld som lyt dekkjast, andre driv med byggjing og utvidingar. Fraa desse kan ein ikkje venta so mykje. Men det er ogso mange som er komne over tungetaki. Dei faar ta i so mykje mei, medan hine slit lasset upp bakken.

Styret har tenkt seg at jamt over 10 % av den aarlege reinvinningi kunde vera høvelegt. Sume kan avsjaa meir kanske, andre ser seg ikkje syn til aa gaa so høgt eingong. Det lyt daa kvar med seg gjera upp. Det som er hovudsaki er at alle gjev noko.

Offerdag for maalarbeidet.

Til
maallagi.

Aarsmøtet i Norigs maallag 5. juli 1915 gjorde dette vedtaket:

«Aarsmøtet vil beda alle lag um at dei i aar gjer sin skyldnad etter lovene og skipar offerdag for maalarbeidet.

Offerdagen bør helst vera fyrste sundagen i desember.

Alle lagsbruksi bør lata dei inntektene som dei har den dagen gaa til maalarbeidet.

Samstundes med at styret gjer dette kjennt for lagi vil me leggja attaat:

Fyrste sundagen i desember vert i aar den 5. Det er nyttigt at ein har ein fast dag, sams for heile landet. Men skulde det høva betre for eit lag aa taka ein annan dag, antan fyrr eller seinare, so er det sjølv sagt ei fri sak. Men seinast i januar bør ein ha offerdagen.

Korleis lagi vil faa inn pengar til dette faar dei

sjølve avgjera. Det kan vera ved vanleg pengeinnsamling i møti og bygdi, festmøte, korgeleik, spelkveld eller eit kvart anna, so som det etter tilhøvi kan gagna fyremaalet best.

Pengane som kjem inn paa offerdagen vert etter kvart sende til: *Styret for Norigs maallag, Vibesgt. 27, Oslo.*

Lista over gaavone skal etter kvart koma i bladi. Kvart lag maa fylgja med i denne lista, so dei kan føra tilsyn med at deira offer kjem rett fram.

Med umsyn til lagsbruksi so bør dei alle velja 1. sundagen i desember. Naar ein lyser godt ut at den dagen gaar pengane til maalarbeidet, er det truleg at søknaden vil verla serleg stor den dagen. Um ein pynta huset festleg eller paa anna vis freista draga folk dit den dagen vilde det verka godt, baade til aa styrkja samhugen for maalsaki og til aa reklamera for forretningi. Offeret kunde soleis koma mangedubbelt innatt.

Lukka til med offerdagen! Lat oss syna at at det verkeleg er so mykje magt i oss som motstandarane vaare segjer, jamvel naar dei sjølve meiner at dei tek munnen mykje for full!

Sterkare samskipnad.

Skrivaren sende 4. oktober 1915 dette uppropet ut gjennom alle maalblad:

Aarsmøtet paa Steinkjer 5. juli iaar gjorde samrøystes dette vedtaket:

Aarsmøtet bed styret i Norigs maallag syta for at det vert sett i verk eit sterkt arbeid for aa organisera maalfolket til ein sterk samskipnad med einskildlag og større fylkeslag kring heile landet.

At eit slikt arbeid vil turvast um maalreisings-tanken skal vinna fram innan ei rimeleg tid kan det vel vera berre ei meining um millom maalfolket.

Norrigs maallag har til det siste vore ein noko laus samskipnad. Dei siste aari har det vore merka munarleg framgang i so maate; men samkjensla og sambandet millom dei lag som er, er endaa for veikt, og det lyt koma *fleire* lag med.

Samskipnaden tel no 15 fylkesmaallag:

Akershuslaget	med	4 einskildlag
Austagder maallag	»	11
Austmannalaget	»	29
Karmsund maallag	»	5
Firda	»	2
Naumdøla	»	4
Nordmør	»	15
Rauma	»	7
Rygjalaget	»	5
Suunnmør	»	?
Telelaget	»	26
Trums fylkesmaallag	»	?
Trønderlaget	»	21
Vestfoldlaget	»	2
Vestlandske	»	31

Tilsaman 15 fylkesmaallag med 162 einskilde lag.

Til desse kjem daa 36 maallag utanfor fylkesmaallagi; men desse er ikkje alle formelt innmelde i Norrigs maallag. Samskipnaden tel difor ikkje fullt 200 einskilde lag.

Ein vil serleg leggja merke til, at etter maaten er det austlandet som er sterkast organisera. Vestlandske maallag staar nok som det sterkeste maalfylket med 31 lag; men Austmannalaget kjem

nær uppunder med 29 maallag; desutan er det paa austlandet ein finn dei fleste lag utanfor fylkesmaallagi.

Orsaki til dette er at maallagi paa vestlandet i stor mun har lagt opp, naar dei har faar Blix-salmene inn i kyrkja og norsk til hovudmaal i skulen.

Dette er gale. Ein har ikkje vunne prinsessa og det halve — langt mindre det *heile* — kongeriket med so gjort. Klagemaali som no reiser seg just fraa dei beste maalhygdene over maalvang i dei høgre skulane og i fagskulane, over vansten med aa faa norsken inn i administrationen og i embættsverket, dei provar den ting, at maallagi i desse bygdene har lagt aarane inn for tidlegt.

Det ligg kanske endaa nærmare aa peika paa at i dei fleste av desse bygdene er dansken endaa eineraadande i dampskipslag, handelslag, meieri og andre kooperative lag som gode maalfolk eig og styrer. Orsaki til at eit slikt tilstand kan vara ved er einast den, at dei som sit ved magti i styri for dei ymse forretningane som her er nemde ikkje kjenner noko oponionstrykk som manar til aa gjera tiltaket med maalvendet.

Det er den skarpe, vakne maalsansen hjaa folket som einast kan skapa eit slikt oponionstrykk.

Og denne maalsansen er det maallagi si sak aa halda ved lag so han etter kvart vert meir var og vaken.

Aarsmelding

fraa styret i Norigs maallag for tidi
1. juli 1915—31. desbr. 1916.

1. Pengar til maalarbeiet.

I samhøve med vedtak paa aarsmøtet paa Steinkjer 5. juli 1915 sende styret 2. oktober same aaret eit rundskriv til alle lag med lagsbruk med uppmoding um aa gjeva ein fast procent av den aarlege reinvinningi til arbeidet att Norigs maallag,

Uppmodingi har til no frukta lite.

Fosna maallag gav av overskotet for aaret 1915 kr. 200 og for aaret 1916 kr. 500 til arbeidet i Norigs maallag.

Kaffistova i Flekkefjord har ogso i 2 aar gjeve eit fast aarlegt tilskot.

Trønderheimen har gjort vedtak um aa yta 5 % av sitt overskot og har sendt inn for 1915.

Haugesunds maallag løyyde kr. 500 i fjor; men pengane er ikkje endaa innkomne.

Sume lag har vedteke aa yta 5 % av nettovinnen paa det vilkor at *alle andre lag med lagsbruk gjer det same*.

Dei andre har fyrebils orsaka seg og svara nei.

2. Offerdag for maalarbeidet.

Aarsmøtet paa Steinkjer 5. juli 1915 paala styret aa minna lagi um den skyldnaden dei har til aa skipa offerdag for maalarbeidet kvart aar. Styret sende rundskriv um offerdagen 2. oktober 1915. I alt kom det inn kr. 4478,24.

Uppinodingi til lag med lagsbruk um aa ofra inntekti dei hadde paa offerdagen vart fylgd — etter det ein kan skyna — av berre two maallag, *Hangesunds maallag* som gav kr. 315 og *Sunnmøre ungdomssamlag* som gav kr. 200.

Ogso hausten 1916 sende styret minning til lagi um aa skipa offerdag i vinter.

3. Maalkontor.

I samhøve med vedtak paa siste aarsmøtet sende styret 2. oktober 1915 rundskriv til sume lag — i alt 9 — med uppmoding um aa skipa maalkontor. Desse lagi vart serskilt bedne:

Trums fylkesmaallag.

Lofoten og Vesteraalen ungdomslag.

Bondeungdomslaget i Nidaros.

Fosna maallag.

Sunnmøre maallag.

Bondeungdomslaget i Stavanger.

Kristiansands maallag.

Austmannalaget.

Bondeungdomslaget i Oslo.

Sunnmøre maallag har gaatt saman med Sunnmøre ungdomslag og skipa eit maalkontor i Aalesund.

Elles er ikkje noko nytt maalkontor kome i gang, det styret veit um.

Styret har late skrivaren arbeida ut ein *Plan og rettleiding um skiping av maalkontor*, godkjennt av styret 25. november 1915.

4. Bladet.

Fraa styret i Norigs ungdomslag kom det hausten 1915 framlegg um ein umskipnad med Bodstikka. Norigs ungdomslag baud seg til aa overta bladet heilt.

Styret gjekk med paa framlegget og gjorde denne avtalen med styret i Norigs ungdomslag:

«Styret i Norigs maallag gaar med paa framlegget fraa styret i Norigs ungdomslag um aa gaa i gang med eit serskilt ungdomsblad istadenfor Bodstikka.

Vi gaar ut fraa at det nye bladet kan vera tenlegt til meldingsblad for Norigs maallag og at skrivaren i Norigs maallag difor faar rom i bladet for slike oversyn over maalstoda og maalreisningsarbeidet som til no har stade i Bodstikka.

Det vilde òg vera ynskjande at det nye bladet kom til aa føre namnet Bodstikka attaatt det namnet som Norigs ungdomslag vil ha, med rett for Norigs maallag til aa ta namnet Bodstikka att, um ein seinare skulde finna det mest tenlegt aa gjeva ut serskilt meldingsblad for Norigs maallag.

Styret i Norigs maallag har ingen ting imot at styret i Norigs ungdomslag, um det so vil, heilt overtek Bodstikka i det noverande

standet fraa den tid Norigs ungdomslag sjølv ynskjer.

Norigs ungdomslag overtok bladet fraa 1. januar 1916.

5. Skipnaden med Skrivarstova.

Etter framlegg fraa skrivaren gjorde styret 2. oktober 1915 vedtak um at kontorverkssemi skulde umskipast so at bokføring, arkivering o.s.b. heretter skulde vera serskilt for Norigs maallag. Denne umskipingi er sett i verk soleis at Norigs maallag og Norigs ungdomslag har kvar sitt for seg fraa den tid den noverande skrivaren tok til.

Skrivaren er fraa 1. juli 1915 ogso paalagd kassestyraryrket attaatt det andre.

6. Upplysningsarbeidet.

Styret har av offerpengane som kom inn i fjor ytt desse sumane:

Til ein norsklærar paa eit lærarskeid i Drangedal	kr. 200.00
Til ferdapengar aat talarar paa sumarstemnone 1916	» 500.00
Til høvestalarar i bygder der det er maalstrid, i aaret 1916	» 500.00
Til faste ferdatalalarar og høvestalarar for aaret 1917	» 2000.00
Sum kr.	<u>3200.00</u>

Dei sumane som vart løyyde for aaret 1916 er for ein part gaatt attende i lagskassa, fordi dei talarane som vart utsende paa ung-

domsstemnor og elles i 1916 vart betalt av ungdomssamskipnaden, og maalkrinsane kom ikkje til aa skipa so mange stemnor.

Det er for aaret 1917 gjort avtale med Norigs ungdomslag um aa nytta faste ferdatalalarar og høvestalarar i lag soleis at kvar saniskipnad ber sin part av kostnaden.

7. I samhøve med vedtaket som aarsmøtet paa Steinkjer gjorde har det vore arbeidt med aa vidka og styrkja maalsamskipnaden. Det er ogso skipa fleire nye maallag kringum i bygdene. Men det har skorta midlar, so landssamskipnaden har ikkje kunna drive dette arbeidet i den mun som trengst.

8. Ymse.

Styret hadde planlagt ei *maalmarsstemme* med raadleggingsmøte paa vestlandet sumaren 1916 og vende seg til Det vestlandske maallag med uppmoding um aa skipa stemna. Men det var ikkje raad aa faa semje istand med fylkeslaget um dette, so det vart ikkje av.

Det kom i bladi fram sterke ankemaal mot ordvalet m. v. i sume av lesestykki til Rolfsens lesebok, riksmaalsutgaava.

Styret tok inn fraasegnar fraa lærarar i ymse landsluter um dette spursmaalet og sende dei til Nordahl-Rolfsen (21. februar 1917). Forfattaren har svara attende at det skal verta teke umsyn til desse fraasegnene ved næste utgaava av bok.

9. Pengestellet.

Rekneskapen syner at laget no er betre kome i pengevegen en det nokor tid fyrr har vore.

Men det maa merkast at den midelen som laget no raader over for störsteparten er bunden til skipnaden med faste ferdatalalar og høvestalarar. Med dei tiltak som no er reiste vil pengane i alle høve ikkje rekjkja til lengre en til nyaaret 1918.

Styret vil difor paa det sterkeste mana leggi til aa leggja aarspengane i rette tid. Like eins vil styret beda lag med lagsbruk um at dei ikkje lengre maa drygja med aa gjeve maalsamskipnaden den studnaden som dei aar etter aar er bedne um.

I styret for *Norigs maallag* Oslo 20. mars 1917.

Fr. Voss.

Sev. Eskeland.

Marius Hægstad.

J. Løvland.

Halvdan Koht.

Edv. Os.

Kristiansand folkebibliotek

Norigs
Utdrag or rekneskapen for

Midel $\frac{1}{7}$ 1915:

I sparebank	kr. 24 16	kr. 261 40
I kassa	» 237 24	

Inntekter:

Aarspengar	» 887 03
Offerdag	» 4527 34
Tilskot fraa lagsbruk	» 200 00
Boksal	» 190 35

Jamnvigt	kr. 6066 14
----------	-------------

Samla inntekt	kr. 5804 74
— utgift	» 2765 42
Reint overskot	kr. 3039 32

I kontorsaker, restupplag av bøker m. v. ligg nokon medrekna her. — Laget laut ta upp eit laan paa kr. Laanet er no betala attende, og laget er skuldfritt.

I Skrivarstova aat Norigs

maallag.

tidi $\frac{1}{7}$ 1915— $\frac{31}{12}$ 1916.

Utgifter:

Løner og kontorhald	kr. 1419 00
Talarer og ferdapengar	» 453 90
Bladet (Bodstikka $\frac{1}{7}$ — $\frac{31}{12}$ 1915)	» 242 50
Prenting og skrivesaker	» 333 18
Porto og transport	» 127 54
Stemnor og ymse	» 189 30
Overført i ny rekneskap	» 3300 72

kr. 6066 14

Midel $\frac{1}{7}$ 1915	kr. 261 40
Reinvinning $\frac{1}{7}$ 15— $\frac{31}{12}$ 16	» 3039 32

Samla midel $\frac{31}{12}$ 16	kr. 3300 72
--	-------------

Midelen var $\frac{31}{12}$ disponera so:	
I Hegdehaugens sparebank	kr. 2875 39
I kassa	» 425 33
Sum	kr. 3300 72

midel; men det er ikkje lett aa verdsetja og vert ikkje 500 hausten 1915 for aa klara dei daglege utgiftene.

maallag, Oslo 15. mars 1917.

Edv. Os.

Rekneskapen etterset og vi har desse merknader aa gjera:

I rekneskapen for «*Bodstikka*» vantar *kvitting* for kr. 344.70; vedlegg 21 er berre nota. Etter vedlegg 4 og 21 er det innkome kr. 5.25 i bladpengar, som ikke er inntektsført.

Vekselobligasjonslaanet i Revisionsbanken, stort kr. 500, uppteke i maallaget sitt namn, er ikke bokført.

Innkommor offerdagen 1915 er inført med kr. 4527.34 istadenfor kr. 4477.44, kr. 49.90 for mykje.

Rentor av bankinnskot for 1916, kr. 121.91, er ikke inntektsført. Midel pr. $\frac{1}{7}$ 1915 og det som var i kassa $\frac{31}{12}$ 1916 har vi ikke faatt høve til aa ettersjaa.

Oslo 20 mars 1916.

J. Stubbdal   Bj. Foss.
Ettersynsmennene.

Til dei merknader som tilsynsmennene har gjort framfor skal eg opplysa:

1. *Bodstikka*. Um ein held saman vedlegg 3 og 4 vil ein sjaa at det fraa vedlegg 4 er inntektsført kr. 3.00. Pa same maaten gjev vedlegg 21, samanhilde med vedlegg 18 og 24 kr. 2.25. Sum kr. 5.25.

Med umsyn til kvitteringi paa vedlegg 21 viser eg til postkvitteringsboki for $\frac{24}{11}$ 15.

2. *Vekselobligationslaanet*. Sjølvsagt er laanet bokført, um det ikke staar i hovudboki. Hovudboki er ikke ført paa det viset at ho til kvar dag skal syna kor kassa staar. Daa maa ein gaa inn i dei ymse specialkonti i kladden. Sjaa t. d. offerdagen. Bankinnskot og bankuttak viser heller ikke i hovudboki. At laanet er uppteke og betala attende viser utgiftsvedlegg 25 til hovudrekneskapen.

3. *Offerdagen*. Merknaden er rett. Eg gjer framlegg um at kr. 49.90 som er ført for mykje i

inntekt paa offerdagen i fjor vert drege fraa same konto for i aar.

4. *Renta for 1916* er ikke tilført fyrr $\frac{3}{1}$ 1917 og kann soleis ikke syna paa ein rekneskap som er uppgjort $\frac{31}{12}$ 1916. Det er i oversynet ikke gjort greie for andre utestaaande krav heller, t. d. ikke-innbetala aarspengar som verkeleg ogsa er uppspard midel.

5. *Midel* pr. $\frac{1}{7}$ 1915 er det som eg tok i mot fraa den fyrre kassestyraren og som den fyrre rekneskapen viser, var kr. 261.40, med vitnemaal um at *alt er rett* fraa same ettersynet som no er.

Med umsyn til midelen pr. $\frac{31}{12}$ 1916 so trur eg ikke at aarsmøtet ventar seg at eit ettersyn som vart halde den 20. mars skal kunna segia at det har høvt høve til aa sjaa kva som var i kassa den 31. desember.

Um nemdi, etter avtale daa bøkene vart utlevera til ettersyn, hadde spurt seg fyre, fyrr alle desse merknader vart nedskrivne paa rekneskapen, vilde truleg post 1, 2, 4 og 5 ikke kome med. Eg vil difor no beda nemdi um aa la desse merknader gaa ut. I alle høve vil eg beda um vitnemaal for at dei opplysningsane eg her har gjeve er rette.

I Skrivarstova aat Norigs maallag.

Oslo 22. mars 1917.

Edv. Os.

Etter dei opplysningsar, som kassestyraren no har gjeve, og etter det vi kann sjaa av postkvitteringsboki, er rekneskapen for «*Bodstikka*» rett.

Elles viser vi til det, vi fyrr har skrive.

Oslo $\frac{23}{3}$ 1917.

J. Stubbdal.   Bj. Foss.
Ettersynsmennene.

Meldingar um arbeidet i fylkeslagi.

(Dei fylkeslagi som ikkje hadde melding i skriftet «Norlig maallag 1906—1914» har her ført meldingi attende til skipingsaaret.

RAUMA MAALLAG.

Eg har vore bedd um aa senda melding for arbeidet i Rauma maallag aari frametter. Det er ikkje so greiddt, men eg skal daa gjeva dei opplysningar eg kan.

«Møre og Rauma» maallag vart skipa torsdag millom jol og nyaar 1899 i Aalesund. Det skulde vera eit maallag for heile Romsdals amt.

Um arbeidet i dei fyrtre 13 aari kan eg ingi opplysning gjeva, daa formannen i Sunnmøre maallag har den gamle møteboki.

For det gjekk slik, at det synt seg at arbeidskrinsen vart for vid, naar det skulde vera eitt maallag for heile amtet. Difor vart «Nordmøre maallag» skipa i 1907, nordmørkingane gjekk ut or «M. og R.» maallag. So gjekk det 5 aar som «Sunnmøre og Rauma» maallag arbeidde, — sunnmørkingar og romsdøler var i lag. I 1912 vart so laget delt i 2: «Sunnmøre maallag» og «Rauma maallag». Det er no soleis berre 4. aaret Rauma maallag arbeider.

I desse aari har vi havt 1 styremøte og 2 aarsmøte med festar og desutan eit haustmøte i

Eirisfjord (1912). Paa dette møte som i grunnen var det konstituerande møtet i laget, møtte det fram umlag 150 menneske.

Amtsskulelærar Røkke heldt eit fyredrag um den norske maalsoga. Kyrkjesongar Longva fortalte um sine røynslor med norsken i skulen. Lærar Eirik Øveraas heldt so eit fyredrag um Aasmund Vinje. Og oberst Angell fortalte um sine røynslor som maalmann.

27de april 1913 hadde laget aarsmøte i Bud. Fyrst heilnorsk gudstenesta av presten Solheim.

Paa møtet og festen tale av Røkke, ordførar Otterholm, kyrkjesongar Engja og presten Solheim. 450 menneske var møtt fram til festen.

12te april 1914 hetdt laget aarsmøte i Isfjorden. Talar av Røkke, lærar Solhjell og fleire. Der vart og skipa eit maallag i Isfjorden — med 37 lagsmennar.

Elles har ikkje Rauma maallag drive paa med aa senda agitatorar um kring. For laget har lite midlar, og dei talarar som Romsdals ungdomssamling sender utover er gode nok agitatorer for maalsaki, slike som presten Haugsøen, Melvær, Olav Sletto og andre. Og det har synt seg sume stader i fylket, soleis her i Vestnes, at det gaan ikkje an aa driva maalsaki for fort fram. Det vil berre føra til atterslag, og alt det vonde som kjem upp i ein slik strid vert seint bøtt. Det er det jamne uplysningsarbeidet som skal føra saki vaar fram.

Under Rauma maallag staar:

Vestnes	maallag, form. A. O. Sand	Vestnes
Molde	—	» Lærar Ødegaard, Molde
Sylte	—	» Hans Skudsvoll, Tresfj.
Fiksdal	—	» Eirik Ellingsæter, Fiksd.

Arbeidshug maallag, form. Anton Stenvoll, Nauste.
Isfjorden — » Lærar Grøvdal, Isfjord.
Tjelle — » Alstad, Tjelle.

Um maalstoda i Romsdalen kan ein vel segja, at her er mykje arbeid som ligg og ventar — naar det gjeld norskdomsarbeidet. Men arbeidsmennene kjem etter kvart — med dei unge. For ungdomen er i det store og heile paa den norske sida.

*For Rauma maallag.
Ola Røkke,
formann.*

AKERSHUSLAGET.

Etter innbjoding fraa 24 kjende maalmenu i Akershusbygdene um aa møta paa Kaffistova, Øvre Slotsgata 29 II, samlast jonsokdagen 1902 ein liten flokk til samraad um skiping av eit maallag for Akershus fylke. Jonas Vellesen fyreorda og det vart samrøystes vedteke aa skipa maallag seinare paa sumaren. Jonas Vellesen skulde kalla saman til nytt møte paa same staden. Dette vart halde den 22. september 1902. Vellesen vart vald til formann det første aaret og sidan attvald til og med 1906. Han har soleis dei første aari Akershuslaget har vore til nedlagt her mykje og godt arbeid. Kaptein O. Laake var formann eit par aar. Gardbrukarane Karl Gjelsvik, Ulsaak og Johan Sørli, Sørum likeso. I 1913 vart professor Halvdan Koht, Bærum, formann. Sidan desse tri aar har lærar Hans Ege, Drøbak maallag, vore formann.

Fylkesmaallaget, Akershuslaget, er soleis no 14 aar gamalt og tel 6 einskildlag: Eidsvoll, Ullsaak,

Drøbak og Bærum maallag. Etter 1914 er paa tjukkaste Rommeriksbygdi reist two smaa maallag, Skedsmo og Sørum maallag.

Drøbak i mars 1917.

Hans Ege.

AUSTMANNALAGET.

Aarsmelding for 1915.

Vi hadde aarsmøte paa Tynset i januar. Godt møte, mange talarar og mykje folk. Norsk messe ved Ivar Mortensson. — Two summarstemnor, ei i V. Gausdal (norsk messe ved Mortensson — Mortensson og advokat Voss tala paa møtet) og ei paa Nes, Hedmarki. Der heldt Hognestad messe, og Midttun, Hognestad og Islandsmoen tala paa møtet. — Dertil eit maalmannsmøte paa Veslehamar um «Bonden».

Aarsmeldingsskjema vart sende baade ein og two gonger, men berre 8 sende melding paa skjema.

Det er innskrive 26 einskildlag i alt. Av dei er det 17 som har betalt aarspengar for 1915, kr. 157.25 i alt. Etter 25 øyre pr. lagsmann: 629 i talet. Gran maallag er daudt. Faaberg har det ikkje vore liv i paa lenge. Og Lesja og Austre Toten har ikkje gjeve livstekn, so Austmannalaget har vorte det var.

Rekneskapen syner at det i aaret har vore kr. 380.37 i inntekt og kr. 180.39 i utlegg.

Aarsmelding 1916.

I 1916 var det ikkje anna møte enn aarsmøtet paa Leira, Valdres.

Rekneskapen syner i inntekt kr. 422.58 og i utgift kr. 305.55. Lagi er nokso flinke til aa betala 25-øringane sine. Dei daude kan ein ikkje venta noko fraa. Sume livnar full upp att og so kjem det nye.

Det er vel so ein 1000 lagsfolk i Austmannalaget no. Aarsmøte vaart paa Hundorp var eit av vaare likaste, serleg var det liv i ordskifte, meir enn nokon gong fyrr òg det. Det var 6te og 7de jan. Det vart inkje noko vedtak um rettskrivingi. Men det var eit som gjekk ut paa aa krevja at lærarane skal hjelpe elevane til aa tala bygdemalet sitt reint; det skal ikkje vera nok med at læraren sjølv talar so god norsk han kan. Og so var det sagt at heller ikkje lærebökene maa vera so unorske at dei bryt ned att noko for norskupplæringi.

Ringsak ^{21/3} 17.

*Ivar Prestkvern
skrivar i Austm.l.*

TRØNDERLAGET.

Aarsmelding 1915.

Paa aarsmøtet ^{5/4} 1915 gjorde laget vedtak um aa skipa til ein maalmarknad i Nidaros saman med Nidaros maallag; men ymse ting kom i vegen so marknaden laut utsetjast til næste aar.

Laget har teke luter «D.n. teatret» for 150 kr.

Paa umframta aarsmøte ^{12/12} vart det vedteke at laget skal gjeve 600 kr. til hjelp for bladet «Olsok» i 1916.

Laget har desutan dette aaret gjeve 150 kr. til tingarsankrarar for «Olsok».

I sumar fekk laget presten Ivar Mortensson

hit som ferdatalar. Han hadde ikkje tid til aa vitja meir enn 10 bygder.

Dessutan har lærarane Ola Gresset og Eirik Øveraas tala i mange maallag dette aaret.

19 lag har sendt aarsmelding — inllom dei nokre nye lag. Meldingane fraa lokallagi syner at i sume bygder gaar det i norsk leid for full hør, so maalfolket held paa aa vaksa seg jausterke med «riksane». Men mange bygder i Trøndelagen er enno heilt utanfor maalrørsla.

Styret har bede maallagi som høyrer med til Tr.l., um aa arbeida for aa faa folk til aa halda norske blad, serleg «Olsok» og «Norsk barneblad». Likeeins bar styret sendt uppmoding til lagi um aa skipa kveldsskular med norsk som hovudfag, der dei har dugande lærarar til det.

Dessutan har Trønderlaget umlag 200 beintfram innskrivne lagsfolk.

Styre: Lærar Ola Hovset, formann, klokkar Ola Gresset, varaformann, lærar Eirik Øveraas, skrivar, lærar Sigurd Snekvik, kasserar, bonde A. Moksnes.

Det har i aaret vore halde 2 allmannamøte og 4 styremøte.

Aarsmelding 1916.

Dette aaret har fylkeslaget ikkje drive mykje maalagitasjon, fordi det vanta pengar, og so har det vore reint uraad aa faa tak i ein dugande ferdatalar. Det var gildt um styret i Norigs maallag vilde senda oss ein talar, som vitja lagi i krinsen og sette litt liv i deim.

I samband med aarsmøte ^{5/4}—16 skipa Trønderlaget saman med Nidaros maallag til ei stor

maalstemna i Nidaros. Talarar var: prestane A. Hovden og Eik-Næss, overlærar Nordeide og klokkar Gresset. Mykje folk møtte.

Laget har sett i gang eit lutspel, og saman med Nidaros maallag skipar det til ein maalmarknad som skal opnast ^{14/1}—1917.

Lukkast desse tiltaki, so vil laget faa driftsmedel att.

Laget har teke ein lut (kr. 50) i l/l «Bøndernes hus» i Nidaros.

I styremøte ^{1/11} d. a. vart det vedteke aa selja restupplaget av Høyems bibelsoga til halv pris kr. 1.50. Lærar Karl Husan, Malvik staar for salet.

Nokor melding um arbeidet i lokallagi dette aaret kan enno ikkje gjevest.

Det er no 10 aar sidan Trønderlaget fyrste gongen bad kyrkjestyret um at det maatte bli utnemt ein norsktalande prest til stiftskapellan i Nidaros bispedøme. No er endeleg høni høyrd, og presten Eik-Næss har faatt dette embættet. Han talar norsk kvar han ferdast, og han er ein hæv saamann for kristendom og norskdom.

Mest alle norskmaalsfolk i Trøndelagen er samde um at det vilde vera mykje lettare aa arbeida for norsk maal her um a-forma vart godkjent til normalform. Og kravet paa dette brigde i normalen veks seg sterkare for kvar tid.

Styret i Tr.l. dette aaret er: Lærar Ola Hovset, form., klokkar Ola Gresset, varaform., lærar Sigurd Snekvik, kasserar, lærar Karl Husan, skrivars, bonde A. Moksnes.

Det hev i meldingsaaret vore halde 3 styremøte.

Innmelde i Trønderlaget er desse maallag:

Maallag	Ski-lags-folk pa	Formann	Poststad
1 Melhus maallag	1899	Bonde Anton Gimse	Melhus
2 Rennebu »	1901	101 Lærar Johan Ulset	Birkhaugen
3 Sparbyggjen »	1900	50 Bonde Hans Braset	Sparbu
4 Skatval »	1900	25 Peter Rekke	Skatval
5 Hevne »	1915	70 Lærar Johan Bjørkaas	Hevne
6 Snasingen »	1907	29 Jon Lyngberg	Snasen
7 Frosta »	1904	100 Gudm. Naavik	Frosta
8 Nynorskflykkingen »	1899	32 Lærar J. Sakshaug	Innheroya
9 Malvik »	1915	62 — Karl Husan	Malvik
10 Ørlandets »	1912	— Leiv Aas	Uthaug
11 Stod »	1907	104 Kristian Hegli	Klingensundet
12 Rissa »	?	12 Lærar Anders Halten	Rissa
13 Singsaas »	?	34 Ingebr. Ravnås	Bjørgen
14 Verdølen »	1907	41 Anders Musum	Leksdalen
15 Sokna »	1914	27 Martin Aasenhus	Sokndalen
16 Andvake »	1906	180 Lærar Julins Mollan	Levanger
Innmelde fråa ^{1/1} —1916:			
17 Lønset norskmaallag	1914	38 Lærar Arntzen	Lønset
18 Maallaget «Folkevar»	1914	25 Ola J. Rise	Stuen
19 Storaas maallag	1915	50 Lærar Ola Bø	Meldalen
20 Maallaget Daa Leinstranda	1915	34 — Jon Skogstad	Heimdal
21 Nordbygdens maallag	?	30 Hans Faanes	Frosta
22 Norskmaallaget «Heimatt»	1915	35 Lærar J. Krokan	Ulsberg
Tils.	1284		
Melhus	30/12—1916.	Ola Hovset,	

TELELAGET 1915—1916.

Aar 1915 den 29. juni vart det halde aarsmøte i «Telelaget.»

Av styret møtte Olav Stranna.

Formannen hadde sendt melding at han ikkje kunde koma. Likeins Gj. Haugan. Varamennene møtte ikkje.

Av utsendingar møtte desse:

Fraa Kvitseid—Brunkeberg maallag: K. Torp Hansen, Nils Botnen og Tor Vaa. Fraa Gransherad maallag: Kyrkjes. Kvaale. Fraa Notodden maallag: Lærarskl. Røkke og Johs. Tveiten. Fraa Holla og Helgja maallag: Knut Lohne (Søve), Anne Aamot og Marie Heisholt. Fraa Seljord maallag: Olav Kivle. Fraa Maallaget «Dag»: Kjøpmann Sv. Myrann og ingeniør Erdal. Fraa Lunde og Flaa-bygd maallag, Olav Stranna.

1. Aarsmeldingi vart upplesi.
2. Aarsrekneskapen vart upplesen og godkjend.
3. Etter framlegg fraa K. Torp Hansen vart medlemstalet i styret for Telelaget auka fraa 3 til 5 medlemmer mot 1 røyst.
4. Val paa nytt styre: Olav Štranna fraasa seg val.

Til formann vart Halvor Grave, Bø, vald samrøystes.

Til styret vart vald:

Olav Holtan med 12 røyster, grosserer Lundervold med 10 røyster, Tor Holte d. y. med 11 røyster og Jens Røkke 8 røyster.

Varamenner: Johs. Tveitan, E. Straume og Sv. Myrann samrøystes.

5. Samraading um tid og stad og program for sunnarstemna.

Mot 1 røyst vart vedteke: Aarsmøtet vil tilraada at det vert halde ei maalstemna paa Notodden t. d. i slutten av august; men overlet for resten til styret aa ordna med dette.

Aar 1915 17de juli vart det halde styremøte paa Gvarv.

Av styresmennene møtte:

Formannen H. K. Grave, grosserer Lundervold og Olav Holtan.

Varamennene var varsle; men ingen møtte.

Der kom fyre:

1. Val paa næstformann: Lærarskulelærar J. Røkke vart vald.
2. Kasestyrar: Tor Holte d. y.
3. Skrivar: Olav Holtan.
4. Det vart vedteke aa halda maalstemna paa Notodden i august—september. Formannen vart uppmoda um aa skrive til næstform. J. Røkke um stemna, fyrebuing m. v.
5. I samhøve med § 1 i lovi vil vi prøva aa driva eit trottugt arbeid til framhjelp for norsk maal. Serleg vil styret uppmoda kvart maallag kring i fylket um aa skipa til maalskular (kveldskular).

Aar 1915 14 november vart det halde styremøte paa Gvarv.

Av styresmennene møtte: Formannen H. K. Grave, varaformann Jens Røkke, J. Tveitan, skrivaren Olav Hottan.

Der kom fyre:

1. Sporsmaalet um aa taka upp arbeidet for norsk maal i dei nedre Telemarksbygdene vart dryft. Samrøystes vart det vedteke aa venda seg til maalfolket i desse bygdene

um dette aa hjelpa til med og skaffa gode talarar til stemnor og gudstenester paa norsk maal.

2. I samhøve med siste vedtaket paa fyrre møtet skulde det sendast rundskriv til lagi. Daa formannen hadde skrive personleg til formennene vart det utdrygd med rundskrivet. Men no vart det vedteke aa senda det.
4. Det vart uppsett ei talarliste som vert aa kunngjera for lagi med det fyrste.
4. Formannen skulde skriva til formennene i lagi og faa dei til aa arbeida for «Norig», «Norsk barneblad» og elles andre blad og bøker paa norsk maal.
5. Det vart vedteke aa halda stemne og aarsmøtet i «Telelaget» i Nes, pinsehelgi 1916.

Telelaget hadde stemna paa Notodden 10. okt. 1915. Presten J. Mortenson preika i kyrkja. Um ettermd. fyredrag av Mortenson og seminarlærar Jens Røkke. Svein Løndal spela nokre slaattar paa hardingfela.

Stemna var mykje vellukka.

H. K. Grave.

SUNNMØRE MAALLAG.

«Sunnmøre maallag» er ei grein av det «Møre og Rauma maallag» som vart skipa i 1899 i Aalesund med lærar Per Riste fraa Volda til formann. I 1912 kløyvde laget seg i two, eit Rauma maallag som serskilt skulde ha Romsdalsbygdenes til arbeidsmark, og eit Sunnmøre maallag for Sunnmøre. Formann i dette siste laget vart

folkehøgskulelærar (sidan styrar ved Nordmøre folkehøgskule) Henrik Rytter fraa 1912—15. Etter 1915 har skulestyrar J. H. Voss fraa Volda vore formann.

Paa Sunnmøre er norsken etterkvart komin inn i mest alle skulane som hovudmaal, ca. 90 % av folkeskulane paa bygdene og alle ungdomsskulane har norsk til hovudmaal; men likevel vantar det mykje paa at ein kan segja han har trengt igjenom paa Sunnmøre. Paa andre umkverve staar det allermeste att. Kva handels- og forretningslivet soleis vedkjem, er norsk-dansken der praktisk talt eineraadande enno, og det skal meir til aa gjera vend her, enn at handelsmennene faar si upplæring i barne- og ungdomsskulen paa norsk.

Aalesunds by ligg ogso praktisk talt utanfor maalreisningi enno paa alle umkverve.

Ut fraa sovore syn paa stoda har laget lagt sin arbeidsplan. I fullt samarbeid med alle samskipnader i fylket (serleg frilynde ungdomslag og kristelege ungdomsforeningar), som har ført norsken inn i alt sitt lagsarbeid og arbeider for maalreisningi, vert det prøvt aa organisera arbeidet. Fraa «Sunnmøre frilynde ungdomslag» har laget soleis faatt 1000 kr. for aaret 1917 til aa driva eit maalkontor i Aalesund (styrar overlærar A. Seim, Aalesund) og fleire ungdomslag og ungdomsforeningar er melde inn i maallaget. Av einskilde maallag er det ikkje mange i fylket, og det vert ingenting gjort for aa skipa fleire, med di dei flestalle stader vil koma til aa gaa i vegen for andre lag som har norsken i fullt bruk og arbeider for maalreisningi.

Av maallag staar det i fylkessamskipnaden no:

Vatne maallag (ca. 90 lagsmenner), Haugsbygdi maallag (Sande) med 35 lagsmenner, Volda maallag med 63. For 1917 er også innmelde Vigre maalring (Roald) og Volda og Dalsfjordens «Norsk riksmaalslag». So vidt kjennt finnst det ikkje fleire einskilde maallag i live paa Sunnmøre, og har ikkje vore paa lenge; 4 av dei nemnde lagi har vorte skipa dei 2–3 siste aari, 2 av dei også etter upptak fraa Sunnmøre maallag.

Hovudarbeidet i organisationen har laget lagt paa aa faa seg umbodsmenner eller syslemennar rundt i kring i bygdene, i regelen ein hovudsylemann i kvart herad; han leitar seg daa etter undersyslemenn, so mange som dei lokale tilhøvi gjer det ynskjande.

Desse syslemennene er laget sine maalsmenn, kvar i si bygd, teiknar lagsmenner, spreider det som vert sendt av kunngjeringar og oppinodingar fraa lagsstyret og maalkontor, og fører «maalstatistikken» for maalkontoret kvar paa sin stad.

Av sovore syslemennar har laget no vel 30 i fullt arbeid paa Sunnmøre. Til kvar av deim tingar laget bladet «Norsk ungdom» (Bodstikka), naar dei skaffar minst 10 lagsmenner um aaret. Dei som skaffar 100 faar paa laget si rekning tinga «Syn og Segn».

Arbeidet etter denne planen er heilt nytt paa Sunnmøre enno; planen vart fyrst vedteken paa aarsmøtet i 1917; men vi tek alt so smaatt til aa sjaa verknad i vaknande arbeid for maaleisningi, baade i bygdene og i Aalesund. I 1916 var ved syslemennene innteikna 415 lagsmenner paa Sunnmør.

Eit overlag viktig fyremaal som laget har vore med paa aa hjelpa fram etter evna det siste aaret

er skiping av eit heilnorsk dagblad i Aalesund, og planane med det er no so langt komne at ein kan venta det kjem igang med det fyrste.

Styret for «Sunnmøre maallag» er for tidi: skulestyrar J. H. Voss, Volda, formaunn — kyrkjesongar O. Fjørtoft, varaformann — lærar P. Gidske, Valderøy, kassestyrar — gardbrukar G. Kjølaas, Stranda — handelsmann O. Otterlei, Sandshamn.

Volda ^{23/3} 1917.

H. J. Voss.

KARMSUNDS MAALLAG.

Desse lagi er no med i Karmsunds maallag:	
Haugesunds maallag med 233 lagsmenner	
Tysvær	— » 20
Førdefjorden	— » 13
Aakra	— » 20
Torvestad ungdomslag	» 30
Skaare ungdomslag	» 28

Ialt 344 lagsmenner

Alle lag har sendt aarspengane for 1916, men ingi aarsmelding.

Paa aarsmøtet i Haugesunds maallag d. ^{23/1} 17 la formannen fram denne aarsmelding:

«Aaret 1916 har vore eit godt aar for Haugesund maallag. Medlemstalet har auka fraa kring 160 til 233. Frammøtet har til fleire av møti vore bra — upp til 80—90.

Det er i aaret halde 13 vanlege møte, 3 festar 2 utferder og 8 styremøte. Alle som var med — over 200 — vil hugsa 10 aarsfesten. Det var ein straalande fest fraa fyrst til sist, og det er gildt aa vita at maalfolket i Haugesund kan halda ein slik fest.

Desse har halde foredrag: Berta Sund, Olav Hoprekstad, V. Valentinsen, M. J. Øystesjø, Ida Folkestad, Helga Nesheim, Nils Lund, Olav Gjerstad, Olav Sætre, N. E. Aarøy, R. Haugsøen og Marius Joleik.

I fyrstningi av aaret hadde laget ein kveldskule i norsk med Per Vole som lærar.

Like eins er der ytt tilskot til alle kveldskular i Karmsund krins som har den skriftlege opplæring i norsk.

Presten Haugsøen har for laget si rekning halde 27 messor og foredrag i Karmsund krins. Folk møtte godt fram og var sers takksame for at hr. Haugsøen vart send ikring i fylket.

Laget har løyvt kr. 300 for aaret i 5 aar som tilskot til løni åt presten Freihow, som er utnemnd til ungdomsprest i Kristiansand bispedømme.

Paa aarsmøtet løyvde laget desse pengane:
Til Det norske teatret kr. 2000
Til umsetjing av bibelen paa norsk » 500
Til Haugesunds husflitsforening » 100
Attaatt dette vart paa siste lagsmøte den 27.
d. m. løyvt:

Til Norigs maallag kr. 500
Til Voss private maalgymnas » 300

Laget har ikkje gjort vedtak um aa yta 5 % av nettoen til Norigs maallag. Men det er fryssetnaden at det vert ytt ein større sum for kvart aar.

Haugesund ^{29/3} 1917

For Haugesund og Karmsunds maallag

O. Gjerstad,
formann.

Meldingar fraa maalkontori.

DET VESTLANDSKE MAALKONTOR.

Melding for 1916.

- I. Dette aaret har maalkontoret iser drive med aa faa talarar ut over bygdene. I alt har vi skipa 113 foredrag for til saman ikkje langt fraa 20 000 aahøyrarar. Storparten av foredragene har vore haldne i sjøbygdene, helst i Hordaland. Men elles har vi havt talarar i alle luter av bispedømet.
- II. Det er også i aar bondeungdomslaget «Ervingen» i Bergen som har halde kontoret opp og bore utlogone med talarane.

Utlogone har vore:

Løn til talarane	kr. 1090.00
Ferdapengar, postpengar o. a.	» 320.00

I alt kr. 1410.00

- III. Av ymse grunnar har vi ikkje i aar kunna teke opp nokon maalstatistik.
- IV. Sunnmør har no skipa eige maalkontor og gaar difor ut or yrkekrinsen vaar.
- V. Maalkontoret har godteke for seg den normalplanen for maalkontor som Norigs maallag har gjeve ut.

Bergen ^{10/3} 17. H. C. Roti
form. i D. v. maalkontor.

SUNNMØRE MAALKONTOR.

Til midstad for arbeidet i «Sunnmøre maallag» er det skipa eit maalkontor fraa nyaaret 1917. Syslemenner er innsette kring um i Sunnmørsbygdene. Desse skal til kvar tid segja fraa til maalkontoret korleis forretningsmenn, lag og andre møter dei krav maallaget set upp. Serlegt tilsyn skal maalkontoret vigja norsken si stoda i forretningslivet paa Sunnmøre, og først og framst faa folk til aa skyna at det maa vera god og sjølvgjeven forretningsskikk, at forretningar og forretningsfolk svarar paa norsk (nynorsk), naar dei vert tilskrivne paa det. Dinæst skal maalkontoret hjelpe til aa faa norsken inn i den offentlege administrasjon, soleis at alle off. rundskriv, skjema og rettleidingar kan faaast paa norsk maal. Maalkontoret har difor sendt ut rundskriv til alle heradstyre paa Sunnmøre um aa taka umsyn til norsken naar dei gaar til val paa styremenn, og berre velja slike som kan bruka den i skrivi sine. I Aalesund er arbeidet i full gang med aa innföra Blixsalmane, og etter dei namn aa döma soin no har skrive under, so ser det ut til aa lukkast. Straks deretter skal avrysting igangsetjast i Borgund og paa Giske, som daa vert dei siste kyrkjone der Blixsalmane kjem inn paa Sunnmøre. Elles er maalkontoret til tenesta i alle spursmaal som gjeld maalstoda paa Sunnmøre.

*Overlærar Anders Seim
styrar for Sunnmøre maalkontoret
adr.: Aalesund.*

Plan og rettleiding for skiping av maalkontor.*)

1. Fyremaalet.

Maalkontori vil stydja maallagi i deira arbeid og samstundes — som ein sjølvstendig skipnad — verka ved sida av maallagi.

Det nærmaste fyremaalet med maalkontori er aa sanka inn og systematisera meldingar fraa maalreisningsarheidet og aa spreida opplysning i maalspursmaalet og paa serskilt vis hjelpe til aa faa maalreisings-tanken fram i det praktiske livet.

2. Skipnaden.

Til eit maalkontor høyrer:

- Eit styre.
- Ein kontorstyrar.
- Umbodsmenner i bygdene.

Styret vert valt av det laget som skipar maalkontoret. Styret er 3 mann. Av desse er lagsformannen og kontorstyraren sjølvskrivne, den tridje vert valt serskilt for eit aar i gongen.

Kontorstyret fører tilsyn med verksemidi i det

* Einskilde brigde tilført i mars 1917.

heile, legg arbeidsplan og avgjer alle pengeløvingar utanum dei faste.

Dei saker og spursmaal som serskilt høyrer inn under maalkontoret, avgjer kontorstyret sjølvstendigt utan vanleg aa spyrgja laget, alt innanfor den raama som pengeløvingane til kontoret gjev høve til.

Kontorstyraren staar fyre det daglege arbeidet, som han driv sjølvstendigt under tilsyn fraa dei two andre.

Han er ansvarleg for fullgod og nøgg bokföring, fører alt brevskiftet og rekneskapen. Han skal vera vaken og tiltaksam. Um det gjeld slike upptak som krev styret si godkjenning maa ikkje kontorstyraren venta paa puff fraa styret, men sjølv halda kravi fram.

Kontorstyraren vert tilsett av lagstyret og maa godkjennast av styret i Norigs maallag.

Umbodsmennene i bygdene. Aa faa ein god og mannsterk stokk med umbodsmenn i alle bygder er det fremste vilkoret for, at maalkontoret kan yta effektivt arbeid. Det maa vera minst ein, men helst fleire i kvar bygd.

Umbodsmennene skal senda maalkontoret meldingar um maalstoda i kvar sine bygder, um alle brigde i denne, og syta for at kontoret er vitande um alle krav og planar som norskmaalfolket har.

Kvar umbodsmann faar sin yrkekrins fastsett av vedkomande maalkontor.

Umbodsmennene kan ein raada seg til med aa venda seg til ungdomslag og maallag og faa dei til aa velja ein umbodsmann kvar.

Ei lista over lagi innanfor den yrkekrinsen som kontoret har vil eg skaffa paa uppmoding.

Eg vil ogso vera til hjelp med ei uppmoding til lagi um aa velja umbodsmenn, um det trengst.

Kontoret maa ogso venda seg beinveges til personar som det kjenner for aa faa dei til aa vera umbodsmenn.

Umbodsmennene faar sine utlegg til postpengar o. m. godtgjorde fraa kontoret eller det laget som har valt dei.

Kontoret bør vidare senda dei fritt slike skrifter som kontoret eller landssaniskipnaden gjev ut (aarsmeldingar, aaroversyn o. m.) til aa halda interessa uppe, og setja dei best raad er inn i maalreisingsarbeidet heile landet over.

3. Verksemidi.

a. *Det statistiske arbeidet.*

Dette har til fyremaal aa sinka inn opplysingar:

um skulemalet, kyrkjemalet, maalet i offentleg bruk i fylke-bygde- og skulestyre, i forretningar og samyrkelag, i bladi,

um embetts-, umbods- og tillitsmenn som nyttar norsk maal o.s.b.

um maalarbeidet i ungdoms- og maallag,

um tiltak fraa danskmaalsfolket og nøgne opplysningar um deira stræv mot norskmaalsreisingi, ope og i duldo, um «riksmaals»lag og deira tiltak og stoda,

um embetts-, umbods- og tillitsmenn som paa noko vis merkjer seg ut i norskmaalsfiendskap, naar dette kjem fram i deira tenestehandlingar.

Opplysningane vert systematisera i eit *heradsregister* og eit *sakregister*.

I *heradsregisteret* faar kvart herad eit rom for

seg. Her vert innført alle upplysningar fraa heradet i den rekkjefylge dei kjem inn.

Kvar upplysningi skriv seg fraa, dag og aars-tal for dei ymse brigde, røystetalet naar det har vore avrøystingar, alt dette er det av største vigt aa faa tilført.

Aa faa gjort upp dette registeret soleis som stoda er idag er ei uppgavaa som kontorstyraren straks bør gaa i gang med.

Sakregisteret vert uppgjort paa grunnlag av heradsregisteret. Her faar *kvar sak* sitt rom.

Dei hovudsaker som det mest gjeld um aa halda greie paa er:

Norsken i skulen.

Norsken i kyrkja.

Norsken i offisielt bruk

med underregister for fylkestyri, heradstyri o.s.b. (sjaa framanfor).

Norsken i forretningslivet og i praktiske tiltak elles.

Tiltak i maalvegen fraa *ungdomslag* og *maallag*.

Danskmaalstrævet, med namn paa lag og ein-skilde førarar og menn paa den sida og deira tiltak og arbeid.

b. Arbeidet utetter umspenner:

Tilhjelp med skiping av maallag i bygder og landsluter der dei ikkje har noko fyrr.

Skiping av fyredrag til aa spreida upplysning um maalreisningstanken.

Utsending av skrifter.

Arbeid i bladi.

Arbeid framanfor alle val og innsetjingar for aa faa umbodsmenn og tillitsmenn, som nyttar

norsk i tale og skrift, inn i alle styre, postar og tillitsyrke.

Ein vil skyna at til alt dette trengst det ein stokk av gode umbodsmenn, um arbeidet skal verta drive med kraft og føra fram.

Serleg med umsyn til det siste arbeidet som er nemt vil eit maalkontor inne i ein by vanta autoritet og tilhøve til aa faa noko fram. Her vert det gjenom umbodsmennene kontoret best kan verka.

4. Kontortilfang o. y. a.

Til aa svara paa alle spursmaal som kan koma, og daa spaar seg for tarylaus graving og leiting etter slikt som andre har funne fram fyrr, og til aa letta alt fyrehandsarbeidet so den nye skipnaden snoegt kan koma i godt gjenge vil det vera nyttig at kontoret straks raader seg til:

1. Eit sett av alle «Norske folkeskrifter».
2. Eit sett av alle aarsmeldingar fraa Norigs ungdomslag so langt dei er faaaande.
3. Meldingar fraa Norigs maallag er no ut-kome fraa 1906—1916.
4. Utkomne aargangar av «Bodstikka» og «Norsk Ungdom».
5. Eit eksemplar av «Norges civile og geistlige inndeling».
6. «Kart over Norge» i 1 : 500 000 eller Nissens reisekart for den landsluten der kontoret har yrkeskrinsen sin.
7. Eit heradskart

Av vanlegt kontortilfang trengst, umframt skrivesaker, ei kopibok og kopipresse og ein hektograf.

Over brevskiftet bør førast bok (journal).

Heradsregisteret bør vera *ein* — noko stor — protokol so han kan rekkja til for mange aar frametter.

Sakregisteret kan førast i *ein* liknande stor protokol, eller kvar sak kan faa si bok, ei mindre.

Eg skal gjerne hjelpe dei som ynskjer det med aa faa slike bøker og anna kontortilfang og like eins gjeva rettleiding — utanum det som her er nemt — med umsyn til bokføringi.

5. Samhøvet millom maalkontori og Norigs maallag.

Styret i Norigs maallag set fast yrkekrinsen for kvart maalkontor.

Maalkontori skal med dei midlar dei raader over hjelpe fram alle tiltak som Norigs maallag reiser ved aarsmøtevedtak eller styresavgjerd.

Til styret i Norigs maallag sender maalkontori aarsmelding og oversyn til prentings i aarsmeldingi for landslaget. (Sjaa meldingi fraa Vestlandske maalkontor i skriften «Norigs maallag 1906—1914» og i skriften «Norigs maallag 1914—1916»).

Elles skal det vera ymsesidig hjelp med raad og upplysningar.

6. Budget.

Budgettet for eit maalkontor vil, som ein skynar, kunna tøygjast fraa svært lite til svært mykje. Det kjem alt an paa kor mykje laget vil ofra.

Ei laaggrensa har ein i skipingskostnaden fraa fyrst av, i løni som vert fastsett for kontorstyraren og utlegg til kontorhaldet. Med dei røynslor eg har som skriyar i Norigs maallag og Norigs ungdomslag vil eit aarsbudget som dette vera fullt tryggjande:

Løn til kontorstyraren	kr. 300.—
Skrivesaker og postpengar	» 100.—
Bladpengar	» 25.—
Prenting o. y. a.	» 75.—
	Sum kr. 500.—

Kostnaden med det kontortilfanget som er nemt under pkt. 4 utgjer nær kr. 100.— ein gong for alle.

Her er ikkje oppført noko til husleiga att kontoret. Det er det beste at kontorstyraren har kontoret heime hjaa seg sjølv. Ein mann som gaar upp i arbeidet sitt treng ikkje um aa vera bunden til fast kontor og kontortid. Hev han arbeidet heime, vil han kunna ofra alle sine fristunder paa det. Han sparer dessutan den tidi som gaar burt paa vegen til og fraa kontoret og alt det heftet som det vil vera aa ta imot og samrøda med uvedkomande, um kontoret vert knytt til ei kaffistova eller annan skipnad ute i byen der pratsame lagsfolk og andre jamt samlast.

Paa eit maalkontor vil det dessutan ofte vera bøker, papir og saker som uvedkomande helst ikkje bør sjaa. Baade arbeidet og sjølve saki vil difor vera best tent med at kontoret vert hjaa ein privatmann. Ein kunde kanske føra upp t. d. kr. 100.— um aaret til kontorhaldet attaatt løni, um laget har raad til det og kontorstyrret finn at so mykje lyt til for at styraren

kan vera skadeslaus. Heile aarsbudgettet vert i so fall paa kr. 600.—.

Dette vert daa det faste og visse utlegget som kontoret vil krevja.

Utleddi elles vil kvila paa i kor stor vidd laget vil driva arbeidet *utetter* med fyredrag, skrifter og anna arbeid. Skal det verta lagt mykje pengar i dette arbeidet, so vil budgettet stiga munalegt.

Men dette er likevel utlegg som laget til alle tider er herre over. Har laget god raad kan det leggja *mykje* pengar til kontoret av umsynet til arbeidet utetter. Sit laget eit aar mindre romt i pengevegen kan det *minka* paa budgettet for arbeidet utetter.

Um det gaar bra med aa faa tilskot til landslaget fraa lagsbruksi og fraa offerdagen vil maalkontori venteleg kunna faa nokon studnad fraa landssamskipnaden i arbeidet sit utetter.

7. Nokre merknader til slutt.

Det er raadlaust i ei utgreiding som denne aa peika paa *alle* dei arbeidsuppgaavor som kan melda seg for maalkontori. Denne utgreidingi gjer heller ikkje krav paa aa vera fullkomri i so maate. Men eg vonar at dette vesle skriftet vil prova at det ligg fyre arbeidsuppgaavor *mange nok*, so ingen tarv ottast for at maalkontori skal verta sitjande utan arbeidstilfang so lenge maalreisningsarbeidet gaar paa.

Vidare har eg sett meg til maal aa prova at dei ymse uppgaavone ligg beint fyre, so arbeidet ikkje vil krevja altfor sjeldsynte kvalifikasjonar hjaa den mannen som skal staa fyre det dag-

lege arbeidet. Av slike menn — eller kvende — har dei lagt som det her er spursmaal um sikret *mange* aa velja millom.

Umframt *god hug* til det arbeidet han gaar til, vil eg setja npp dei eigenskapane kontorstyraran bør eiga i denne rekkjefylgia:

1. God utdaning.
2. Evna til aa verta ein granvar og samvitsfull kontormann.
3. Ein viss autoritet hjaa lagsfolket.
4. Personkjennskap.
5. Bladmannsevna.
6. Talarevna.

Fra 1. januar 1916 er det von um at vi har fleire maalkontor i verksend idei 5 største bispedømi. Eit kontor i Trums bipedøme vil vonleg koma etter med det fyrste.

Men etter kvart som maalsamskipnaden veks vil arbeidsmarki og arbeidstilfanganet auka, so trangen til fleire maalkontor vert synberr.

Det er mi meining at skipnaden med maalkontor vil verta ein magtfaktor av høgste verd i arbeidet for norsk maal i Norig. Dei lagt som tek paa seg kostnaden og strævet med denne skipnaden og har lukka til aa gjera det beste ut av tanken, vil i komande tider verta komme ihug med takk og heider.

I skrivarstova aat Norigs maallag.

Oslo 20. november 1915.

Edv. Os.

I møte den 26. november 1915 vart denne plan og rettleiding lagd fram for styret i Norigs maallag.

Styret godkjener planen i det heile og store og bed lagt fylgja rettleidingsa langt raad er.

I styret for Norigs maallag.

Oslo 26. november 1915.

Marius Hægstad. Halydan Koht.

Fr. Voss. Ketil Skogen. Olav Midttun.

Edv. Os.

Maalposten

paa dei politiske program 1906—1915.

(Fyre 1906 var det ikkje nokon maalpost
paa noko politisk program.)

Maaalposten paa dei politiske program 1906—1915.

Val-aaret	Vinstre	Arbeidardemokratane	Høgre	Social-istane
1906.	Fortsat arbeide for reisningaen av det norske maal, bl. a. ved at den ene skriftlige prøve til artium blir paa landsmaal.	Det norske sprags gjennomføring av Det norske sprags gjennomføring av	Inkje	Inkje
1909.	Loyal gjennemføring av stortingsbeslutningen av 1885 og av loven om like vilkaar for landsmalet og det alminnelige bokmaal.	Loyal gjennemføring av stortingsbeslutningen av 1878 om talemalet i skolerne, av stortingsbeslutningen av 1885 om like vilkaar for landsmalet og det alminnelige bokmaal og av loverne om maalret i skolerne.	Partiet ser i riksmalet grundlaget for vor fremtidige sprøgutvikling. Det vil støtte arbeidet for riksmalets vekst i national styrke.	Inkje
1912.	Loyal gjennemførelse av odelatingsbeslutningen av 1878 om talemalet i skolerne, av stortingsbeslutningen av 1885 om like vilkaar for landsmalet og det alminnelige bokmaal og av loverne om maalret i skolerne.	Loyal gjennomføring av odelatingsbeslutningen av 1878 om talemalet i skolerne, av stortingsbeslutningen av 1885 om like vilkaar for landsmalet og det alminnelige bokmaal og av loverne om maalret i skolerne.	Partiet ser i riksmalet grundlaget for vor fremtidige sprøgutvikling. Det vil støtte arbeidet for riksmalets vekst i national styrke.	Inkje

1915.	Fortsat arbeide for reisningaen av det norske folkenaal.	Loyal gjennomføring av det gjeldende lovbestemmelser om de to maals likestilling.	Inkje
	Det norske folkemaals ret i henhold til stortingsvedtaket av 1885 om like vilkaar for begge maal gjennemføres loyalt.	Det maa ellers hvert gis plass i lovgivningen og paa offentlige kontorer.	